

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yirmi ikinci İctima

11 . 4 . 1339 Çarşamba

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	29	6. — Tezkereler	30
2. — İcra Vekilleri muamelâtı	30	1. — 16 Mart 1336 dan mukaddem İstanbul'ca mevkii meriyete vaz'edilen kavanin mucibince hidematı vataniye tertibinden maaş alanların tahsisatları hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi	30
1. — Muvakkat bir müddet için İzmir'de bulunacak olan Hariciye Vekili İsmet Paşaya, Rauf Beyin vekâlet edeceğine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi	30:31	7. — Takrirler	30
3. — Âzayı kiram muamelâtı	30	1. — Canik Mebusu Nâfiz Beyin, Bahriye mensubiniinden olup Müdafaa-i Milliye Vekâleti emrine geçmiş olan zâbitanın terfileri hakkında takriri	30
1. — Esarettten avdet etmiş olan Edirne Mebusu Cafer Tayyar Beyin Meclise takdimi	30	2. — Canik Mebusu Nâfiz Beyin, İlgin kazası ahalisinden bâzı eşhasın Hükümetten olan matlubatına dair takriri	30
4. — Lâyhalar	30:44	8. — İstizahlar	31
1. — Belediye-rüesasının sureti intihabına dair Kanunun tadili hakkında kanun lâyihası	30	1. — İsparta Mebusu Hüseyin Hüsnü Efendi ile rüfekasının, Şer'îye Vekili Vehbi Efendinin müstahikkünü ilmiye tahsisatını kendi dairei intihabiyesi ulemasına tahsis ettiğine ve kayınbiraderini himaye eylediğine dair Şer'îye Vekâletinden istizah takriri	31
2. — Mülkiye Baytar Mektebinden askerî baytar olarak neşet edenlere hîvi neşetlerinde yüz ellîşer lira verilmesine dair kanun lâyihası	30	9. — Mazbatalar	32
3. — Lozan Sulh Konferansına gidecek olan Heyeti Murahhasa için 250 bin lira tahsisat itasına dair kanun lâyihası	44	1. — İsparta Mebusu Hâfız İbrahim Efendinin, Yaka karyesi Heyeti İhtiyari-	
5. — Teklifler	31		
1. — Mardin Mebusu Necib Beyin, 29 Nisan 1338 tarihli Hiyaneti vataniye Kanununun birinci maddesinin tadili hakkında kanun teklifi (2/715)	31:32		

sinden Hacı Mehmed ve rüfekasının affı hakkında kanun teklifi ve Adliye Encümeni mazbatası (2/672) 32:35

2. — Elcezire İstiklâl Mahkemesi tarafından bir sene hapse mahkûm edilmiş olan Şihooğlu Ahmed ile Seyyid zevcesi Behiye haklarında yapılacak muamelenin tâyinine dair Elcezire İstiklâl Mahkemesi Müddeiümmüliği tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası 35

3. — Altın kaçakçılığından mahkûm Erzurumlu Hâşim ve Eşref efendiler hakkındaki evrakın Adliye Vekâletinden celbine dair Adliye Encümeni mazbatası 36

4. — Merhum Hasan Fehmi Paşa zevcesi tarafından verilen arzuhale dair İstida Encümeni mazbatası 36

5. — Trabzon tüccarından Çulhazade Kadri imzasıyla verilen arzuhale dair İstida Encümeni mazbatası 36

6. — Kastamonu Encümeni Vilâyeti âzasından Tefik Efendi hakkında Memurin Muhakemat Tetkik Encümeni mazbatası 36

10. — Müzakere edilen maddeler 37

1. — Çorum Mebusu Ferid Beyin, Memurini Mülkiyenin Tekâüt Kanununun tadili (Mebusların tekaüt ve mâzuliyet muamelelerine dairdir) hakkındaki kanun teklifi (2/619) 37:43,44

2. — İydi adha şerefine hiyaneti vatanı ve fiilişeni mahkûmları müstesna olmak üzere sülûsanı müddeti cezaiyelerini ikmal etmiş olanların affına dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi, Erzurum Mebusu Salih Efendinin, İydi adha şerefine fiilişeni mahkûmlarından gayrısından sülûsanı müddeti cezaiyelerini ikmal etmiş olanların affı hakkında kanun teklifi (2/545), Muş Mebusu Osman Kadri Beyin, 23 Nisan 1336 tarihine kadarki mahkûmların afları hakkında kanun teklifi (2/641), Erzurum Mebusu Salih Efendinin, bâzı müstesnaiyetle affı umumi ilânı hakkında kanun teklifi (2/656), Muş Mebusu Abdülgani Beyin, bâzı ceraim erbabının affı hakkında kanun teklifi (2/570), Erzincan Mebusu Hüseyin Beyin, affı umumi hakkında kanun teklifi (2/576), Kırşehir Mebusu Sadık Beyin, affı umumi ilânı hakkında kanun teklifi (2/575) Kırşehir Mebusu Sadık Beyin, erbabı ceraimden bâzılarının bakıyei müddeti cezaiyelerinin aflarına dair kanun teklifi (2/525), ve Adliye Encümeni mazbatası 44:57

11. — Rey tebliği 36

1. — Belediye reislerinin sureti intihabına dair Kanunun tefsiri hakkındaki Dahiliye Encümeni mazbatasına dair reylerin neticesi 36:37,43,58:59

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 2,10

REİS — Reisisani Ali Fuad Paşa Hazretleri

KÂTIPLER : Âtîf Bey (Kayseri), Refik Bey (Konya)

REİS — Celseyi açıyorum, zaptı sabık hulâsası okunacak.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikât zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Lâzistan Mebusu Necati Efendi ile rüfekasının, Merhum Ali Şükrü Bey ailesinin terfihine dair teklifi kanunisi ile 6 milyon lira-lık avans itasına dair Heyeti Vekileden mev-rut lâyihai kanuniye Muvazenei Maliye Encümenine, 8 Nisan 1334 tarihli Sükna Kanununun ilgasına dair kanun lâyihası Adliye Encümenine havale edildi. Mülkiye Tekâüt Kanunu hakkındaki teklifi kanununin her şeye tercihan müzakeresi karargir oldu. Sey-risefain İdaresinin ıslahına, yeni yapılacak müsakkafattan beş sene vergi alınmamasına ve Tarife Kanununun 14 ncu maddesinin tadiline dair levayihî kanuniye takdimen mü-zakere edilecek mevad ruznamesine numara sırası ile alındı. Mezuniyet ve tecavüzü müddete dair Divanı Riyaset kararları kabul edildi.

Bir hatayı adli neticesinde mahkûm edilen Düzee'nin Cedid mahallesinden Boşnak Salihoğlu Ali hakkındaki hükmün ref'ine, Konya'nın Meleköy Posta Müdürü sabıki Receb Efendinin mâlûliyetine binaen bakıyei müddeti cezaiyesinin affına, Denizlili Osmanoğlu İbrahim, Kütahya'nın Alıntaş karyesinden Alioğlu Mahmud, Başçavuş Muavini Çerkeşli Receboğlu Mustafa ve Gerede'nin Timureiler mahallesinden Fahri zevcesi Dilber ve Mehmed zevcesi Hasibe haklarındaki hükümlerin ref'ine dair Adliye Encümeni mazbataları kıraat ve kabul olundu. Düşman karşısında firar cür-

münden mahkûm On İkinci Grup Hastanesi Hesap Memuru Ahmed Muhtar Efendinin af istidasının reddine dair Adliye Encümeni mazbatası müzakere olunarak neticede mazbatanın reddi ile mumaileyhin affına ve rütbesinin iadesine dair Lâzistan Mebusu Necati Efendinin takriri kabul olundu. Şarki - Anadolu demiryolları Mukavelenamesi ikinci defa reye konularak 11 ret ve 10 müstenkife karşı 185 rey ile kabul edildi. Konya Belediye Reisi intihahı dolayısıyla Dahiliye Encümeninden mevрут tefsir mazbatası müzakere edilerek kâfi görüldükten sonra tâyini esami ile reye konuldu ve teneffüs için Celse tatil edildi.

(İkinci ve üçüncü celseler hafidir.)

Dördüncü Celse

Ali Fuad Paşa Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde küşadedilerek Çarşamba günü içtima olunacağı bittebliğ Celseye nihayet verildi.

Reisisani	Kâtip	Kâtip
Ali Fuad	Kayseri	Konya
	Âtîf	Refik

REİS — Efendim zaptı sabık hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) Zaptı sabık aynen kabul edilmiştir.

SIRRI B. (İzmit) — İstanbul matbuatındaki sansürün ilgasına dair verdiğim takriri el'an cevap verilmemiştir. Meclisin tatil günleri yaklaşıyor, bugün cevap verilmesini teklif ediyorum.

REİS — Tekidederiz efendim.

ALİ RIZA B. (Kars) — Bundan birbuçuk iki mah mukaddem Elviyei Selâse'de açılacak Ziraat bankaları için İktisat Vekâletinden bir sual takriri vermiştim, ondan da cevap gelmemiştir.

REİS — Pekâlâ; onu da tekidederiz. Şimdi ruznameye geçiyoruz.

SIRRI B. (İzmit) — Birşey arz edeceğim : Zâbitanın terfihi hakkında bir lâyiha vardır. Tercihan müzakeresini teklif ediyorum.

3. — ÂZAYI KİRAM MUAMELÂTI

1. — *Esarettten avdet etmiş olan Edirne Mebusu Cafer Tayyar Beyin Meclise takdîmi*

REİS — Efendim, Edirne Mebusu Cafer Tayyar Bey esarettten avdet ederek Ankara'ya gelmişler, eylevm Meclisimizde bulunmaktadır. Takdim ederim. (Kürsüye, sesleri)

CAFER TAYYAR B. (Edirne) — Muhterem arkadaşlar! Uzun bir esaret hayatından bugün avdet ettim. (Sefa geldiniz, geçmiş olsun, sesleri) Teşekkür ederim. Tarihi Millînin en buhranlı bir zamanında teşekkül eden bu Heyeti Millîyenin mütemadi sâyiyle hem memleketimiz düşmandan tathir edildi ve hem ben aynı zamanda benimle birlikte hayatı esarete inliyen on bin kadar kardeşimiz tahlis edildi. Bütün Heyete arkadaşlarım namına teşekkür ederim. Orada kalmış olan ve hapsanelerde inle-mekte bulunan iki bine karip birçok eşraf ve muteberanın tahlisi hususunda da Meclisi Millînin tavassutunu istirham ederim.

SALİH Ef. (Erzurum) — Onları da iana-yeti Hak'la inşaallah kurtaracağız.

SIRRI B. (İzmit) — Hükümete söyleyin Beyefendi!

CAFER TAYYAR B. (Edirne) — İnşaallah efendim... (Alkışlar)

REİS — Evrakı vârideye geçiyoruz :

4. — LÂYİHALAR

1. — *Belediye rüesasının sureti intihabına dair Kanunun tadili hakkında kanun lâyihası*

REİS — Belediye rüesasının sureti inti-habına dair kanunu muaddil Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye var, Dahiliye Encüme-nine.

2. — *Mülkiye Baytar Mektebinden askeri baytar olarak neşet edenlere hini neşetlerinde yüz elliser lira verilmesi hakkında kanun lâyihası*

REİS — Mülkiye Baytar Mektebinden asker olarak mezun baytarlara yüz elliser lira

itası hakkında Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye var, Muvazenei Maliye Encümenine...

6. — TEZKERELER

1. — *16 Mart 1336 dan mukaddem İstanbul'ca mevkii meriyete vaz'edilen kavanin mucibince hidemati vataniye tertibinden maaş alanların tahsisatları hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi*

REİS — 16 Marttan mukaddem İstanbul'ca mevkii meriyete vaz'olunan kavanin mucibince hidemati vataniye tertibinden maaş alanların tahsisatları hakkında Heyeti Vekile Riyasetinden mevрут tezkere vardır, Muvazenei Maliye Encümenine havale ediyoruz.

7. — TAKRİRLER

1. — *Canik Mebusu Nâfiz Beyin, Bahriye mensubîninden olup Müdafaa-i Milliye Vekâleti emrine geçmiş olan zâbitanın terfileri hakkında takriri*

REİS — Canik Mebusu Nâfiz Beyin, Bahriye mensubîninden olup Müdafaa-i Milliye Vekâleti emrine geçmiş olanların terfileri hakkında temenni takriri vardır, Müdafaa-i Milliye Vekâletine gönderiyoruz.

2. — *Canik Mebusu Nâfiz Beyin, Ilgın kazası ahalisinden bâzı eşhasın Hükümetten olan matlubatına dair takriri*

REİS — Canik Mebusu Nâfiz Beyin, Ilgın kazasından bâzı eşhasın Hükümetten olan matlubatı hakkında Maliye Vekâletinden temenni takriri vardır, Maliye Vekâletine havale edildi.

2. — İCRA VEKİLLERİ MUAMELÂTI

1. — *Muvakkat bir müddet için İzmir'de bulunacak olan Hariciye Vekili İsmet Paşaya Rauf Beyin vekâlet edeceğine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi*

REİS — Hariciye Vekili İsmet Paşa Hazretlerine Rauf Beyefendinin vekâlet eyliyeceğine dair tezkere vardır. Okunacak :

B. M. M. Riyaseti Celilesine

Hariciye Vekili İsmet Paşa Hazretlerinin İzmir'de bulunacakları müddeti muvakkate zarfında Hariciye Vekâleti umurunun âcizleri tarafından vekâleten deruhde ve tedviri İcra Ve-

killeri Heyetinin 10 . 4 . 1339 tarihli İçtimain-
da takarrür eylediği berayı malûmat arz olunur
efendim.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

8. — İSTİZAHLAR

1. — *İsparta Mebusu Hüseyin Hüsnü Efendi ile rüfekasının, Şer'îye Vekili Vehbi Efendinin müstahikkini ilmiye tahsisatının kendi dairei intihabiyesi ülemasına tahsis ettiğine ve kayınbiraderini himaye eylediğine dair Şer'îye Vekâletinden istizah takriri*

REİS — Şer'îye Vekilinden, İsparta Mebusu Hüseyin Hüsnü Efendi ve altmış iki refikının istizah takriri vardır...

Riyaseti Celileye

Şer'îye Vekili Vehbi Efendinin müstahikkini ilmiye tahsisatını usul ve kavanin haricinde kendi dairei intihabiyesindeki ülemaya tercihan ita ve sair mahallerdeki müstahikleri mağdur ve kayınbiraderinin evvelâ Tetkikat ve Telifata, sonra Şûrayı Evkafa tâyin ile hukuku müktesebe ve mevzuayı nazarı itibara almadan kavanini ihlâl gibi birçok harekâtından dolayı müstacelen istizah edilmesini arz ve teklif eyleriz.

İsparta	Van	Bolu
Hüseyin Hüsnü	Hasan Sıddık	Abdullah
Gene	Kütahya	Menteşe
Hamdi	Cevdet	Edhem
Ertuğrul	Denizli	Biga
Ahmed Hamdi	Yusuf	Hâmid
Kayseri	Gelibolu	Muş
Sabit	Celâl Nuri	İlyas Sâmî
Muş	Bayezid	Gazianteb
Ahmed Hamdi	Âtîf	Ali Cenani
Siird	Muş	Elâziz
Necmeddin	Ali Rıza	Muhiddin
Bitlis	Üsküdar	Diyarbakir
Resul	Neşet	Kadri
Maraş	Hakkâri	İzmir
Tahsin	Mazhar Müfid	Enver
Burdur		Muş
Soysallı İsmail Subhi		Osman Kadri
Siird	Aydın	Elâziz
Salih	Mazhar	Nâci
Siird	Yozgad	Mardin
Mehmed Kadri	Rıza	Necib

Mardin	Mardin	Aydın
M. Midhat	Esad	Esad
Bursa		Burdur
Necati		Veliyüddin
Kozan		Çorum
Mustafa Lûtfi		Hâşim
Çorum	Kütahya	Kângırı
Ferid	Fağub	Yusuf Ziya
Kângırı	Canik	Kırşehir
Said	Hamdi	Sadık
Yozgad		Kayseri
Ahmed	Mustafa	Âtîf
Bitlis	Kozan	Ergani
Sadullah	Dr. Fikret	Mahmud
Sinob	Mersin	Celibereket
Abdullah	Muhtar Fikret	Faik
Kastamonu	Edirne	Van
Hulûsi	Faik	Hasan Hakkı
Adana		Gümüşane
Zamir		Mehmed Şükrü
(Ret, sesleri)		

ŞER'İYE VEKİLİ VEHBİ Ef. (Konya) —
Kabul ediyorum.

REİS — Hüseyin Hüsnü Efendi ile 62 arkadaşının, Şer'îye Vekâletinden istizah takriri-
ni kabul edenler lütfen el kaldırsın. Ellerinizi indiriniz... İstizah takriri kabul edenler lütfen ayağa kalksınlar... İstizah takriri kabul edilmiştir.

5. — TEKLİFLER

1. — *Mardin Mebusu Necib Beyin, 29 Nisan 1338 tarihli Hiyaneti Vataniye Kanununun birinci maddesinin tadili hakkında kanun teklifi (2/715)*

REİS — Hiyaneti Vataniye Kanununun birinci maddesinin tadili hakkındaki teklifin müstacelen müzakeresine dair Mardin Mebusu Necib Beyin takriri vardır...

Riyaseti Celileye

Vatanın en ağır devri felâketinde halâsi mutlakamızı fiilen temin eylemiş bulunan Hakimiyeti Milliye'nin istikrarı tamamı için Hiyaneti Vataniye Kanununun birinci maddesi yerine âtideki madde muaddilenin müstacelen ve bugün bilmüzakere kabulünü teklif eylerim.

Mardin
Necib

29 Nisan 1338 tarihli Hiyaneti Vataniye Kanununun birinci maddesini muaddil Kanun

MADDE 1. — Hiyaneti Vataniye Kanununun birinci maddesi berveçhi âti tadil edilmiştir :

Saltanatın ilgasına ve hukuku hâkimiyet ve hükümrâninin gayrikabili terk ve tecezzi ve ferağ olmak üzere Türkiye halkının mümessili hakikisi olan Büyük Millet Meclisinin şahsiyeti mânevîyesinde mündemiç bulunduğuna dair 1 Teşrinisani 1338 tarihli karar hilâfında veya Türkiye Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti aleyhinde kavlen veya tahriren veya fiilen muhalefet veya ifsadat veya neşriyatta bulunan kesân hainî vatan addolunur.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

MADDE 3. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Adliye Vekilî memurdur.

REİS — Evvelâ bunu reyî âlinize vaz'edeceğim. (Alelûsul Lâyîha Encümenine sesleri), (Hacet yok sesleri) Efendim Heyeti Celile her şeye hâkimdir. Birçok kanunlar bu yolda müzakere edilmiştir. (Olamaz sadaları)

NEBİL Ef. (Karahisarî Sahib) — Olamaz efendim. Nizamname sarıhtir.

REİS — Efendim kabul edip etmemek elinizdedir.

VEHBÎ B. (Karesî) — Usul hakkında söz istiyorum.

REİS — Usulü biliyorum.

Efendim Necib Beyin teklifinin bugün müstacelen müzakere edilmesini reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmemiştir.

O halde Lâyîha Encümenine havale ediyoruz.

OSMAN B. (Lâzistan) — Heyeti umumiyesi reddolunmuştur. Lâyîha Encümenine gidemez.

REİS — Müstacelen ve bugün müzakeresini reyî âlinize koydum, kabul buyurmadınız. Binaenaleyh Lâyîha Encümenine havale ediyoruz. (Reddedilmiş sesleri)

Necib Beyin teklifini reyî âlinize koydum. Kabul edilmedi. Ekseriyet olmadı. Alelûsul teklifi kanunî Lâyîha Encümenine gider.

HÜSEYİN AVNÎ B. (Erzurum) — Teklif rededilmişti. (Anlaşılmadı sesleri) Pekâlâ anlaşıldı.

REİS — Efendim reyî âlinize vaz'ettiğim için, bugün müstacelen müzakeresi idi. Kabul edilmedi, binaenaleyh Lâyîha Encümenine gönderilecektir.

HASAN SİDDİK B. (Van) — Esas kabul edildi, müstaceliyeti kabul edilmedi. Onun için encümeneye gidiyor.

REİS — Bendeniz teklif ederken Necib Beyin teklifinin bugün müstacelen müzakeresini reyî âlinize vaz'ettim. Bugün müzakeresi kabul edilmedi. Alelûsul Lâyîha Encümenine gönderiyoruz. (Aynen reye koyuyoruz dediniz sesleri)

NECİB B. (Mardin) — Bugün müstaceliyetle müzakeresini teklif etmiştim. Anlaşılmadı. Tekrar reye koyunuz.

OSMAN B. (Lâzistan) — Acemi aktörün işi bu kadar sürer.

9. — MAZBATALAR

1. — *İsparta Mebusu Hafız İbrahim Efendinin, Yaka karyesi Heyeti İhtiyariyesinden Hacı Mehmedî ve rüfekaşının affı hakkında kanun teklifi ve Adliye Encümeni mazbatası (2/672)*

REİS — Afşar nahiyesinin Yaka karyesi Heyeti İhtiyariyesinden Hacı Hasan ve rüfekaşları hakkındaki evrakın Adliye Vekâletinden celbine dair Adliye Encümeni mazbatası var.

Heyeti Umumiyeye

İzinnamesiz akdi nikâh maddesinden Konya İstiklâl Mahkemesi kararı ile altışar mah hapis cezasına mahkûmen mahpus bulunan Afşar nahiyesinin Yaka karyesinden Hacı Hasan ve Hacı Mehmed'in aflarına dair İsparta Mebusu İbrahim Bey tarafından mûta teklifi kanunî ve Lâyîha Encümeni mazbatası bilhavale encümenimizde mütalâa ve icabı müzakere olundu.

Sahibi teklifin lâyihasına merbut esbabı mucibesinde merkumanın 1337 senesinde müteşekkil Konya İstiklâl Mahkemesi tarafından mahkûm edilmiş oldukları gösterilmekte ve izinnamesiz akdi nikâh ve izdivaçtan dolayı maznun ve mahkûm olanların affedildiği 3 Teşrinisani 1337 tarihli Kanun ile tasrih edilmekte olduğundan evvelemerde merkumanın bu kanun mucibince aftan istifade edip etmemiş olduklarının ve şayet kanunu mezkûr merkumana şâmil olmadığı takdirde affı hususiye mazhariyetleri için esbabı kanuniye mevcud olup olmadığını ve bulundu-

ğu surette encümenimize inbası lüzumunun Adliye Vekâletine iblâğı zımnında Heyeti Umumiyyeye arzı keyfiyete bilittifak karar verildi. Adliye Encümeni Reisi Mazbata Muharriri

Canik	Biga
Emin	Hamid
Kâtip	Âza
İsparta	Saruhan
Tahir	Refik Şevket
	Âza
	Canik
	Ahmed Nâfiz

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Salih Efendinin kanunu mucibince taltifleri lâzımdır.

SALİH Ef. (Erzurum) — Beyefendiler rica ederim, bakınız iki tane Mümin yekdiğeri ile izdivacedecek ve memleket için de matlup budur. Farz ediniz ki bir köylü tehhül ediyor. Heyeti ihtiyariyeye bunun merasimi kanuniyesini yaptırmak için çiftini çubuğunu terk edecek, iki üç gün işini tatil edecek, iki gün kazaya gelecek, iki gün muamelâtı resmiyesi için izinname için kalacak, iki gün de köyüne gidecek, halbuki herif (500) kuruşla bir tehhül yapması icabederken (1 500) kuruş masrafa mecbur kalacak. Bu merasim icra edilmemiş, fakat bir mâniî şer'î yoktur. Asker zevcesi ve namzetlisi değil, kimsenin hukukuna tecavüz etmemiş. Bu adam neden hapsedilsin? Kanunlarımızın islahını çok rica ederim. Bir misal arz edeyim, çok rica ederim dinleyiniz! Kütahya'nın Altıntaş köyünden bir adam öküzlerini sulamak için çeşmeye gidiyor, diğer bir kadın su dolduruyor, kış günü öküz gidiyor kadına dokunuyor, herif bu mesele için bir istida veriyor. Mahkemeye müracaat ediyor. Mahkeme alelûsul öküzünü diğer kadına temas ettiği, o kadın da ona körmüsün, Allah belânı versin dediği için ihzar müzakeresi kesiyor. Müddei mahkemeye celbedilmiyor. Müddealeyh de mahkemenin gıyaben icrası için mahkemeye gelmiyor. Orada bu sözü dinliyen bir çocuklu kadın Hükümetin vermiş olduğu ihzar müzekkeresi üzerine kış gününde mahkemeye getiriliyor. Beş gün sokaklarda dolaştırılıyor. Sen şahitsin falana filân adamın öküzü değmiş, o da ona körmüsün falan oğlu filân demiş, sen de şahitmişsin, seni şahadet için getirdik. Sen için celp gönderdiğimiz halde gelmedin de ih-

zar müzekkeresi gönderince geldin? Halbuki kadının yolda çocuğu da ölüyor diyerek bir de ayrıca ceza veriliyor. Böyle kanunla, böyle usulle bu Halk Hükümeti yürür mü? Rica ederim, bunlara bir çare düşününüz.

Kanunları bir an evvel islah edelim. Tecziyeyi ve saireyi kaldırmız. Kanunları islah edelim. Bir adalet yapalım. Bu milleti adam yapalım. Hükümet dendi mi, kanun dendi mi millet iğreniyor. Bu bir kere sizin üzerinize farizadır. Memleketin mukadderatını üzerinize aldınız, çok rica ederim bunlara çare düşününüz!

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim Salih Efendiye göre affa mazhar olmak için Mümin olmak kâfidir. İsteddiği kadar rezalet yapsın. İsteddiği kadar hilâfı kanun hareket yapsın, hâkimler hükmetsin ve en nihayet hepsi mücerret Mümin olduğundan dolayı cezaya mâruz kalmasın. Evvelâ şurasını arz edeyim : Salih Efendinin arz ettiği mütalâanın Adliye Encümeninin bahsettiği mütalâata taallukû yoktur. Adliye Encümeni diyor ki; Hafız İbrahim Bey arkadaşımız bu adamın affı için müracaat etmiştir. Halbuki Adliye Encümeni tetkikat yaptı. Bir defa hilâfı usul, yani izinnamesiz nikâh akdedenler hakkında bir Af Kanunu çıkardık. Bu adam niçin bundan istifade etmemiş? Ondan istifade etmesi lâzımgelirdi. Bu cihetlerin tetkik ve tahkiki ile neticeye göre muamele ifa edilmesi, iki aftan istifade etmesi lâzımgelirken neden kalıyor? diye evrakı Adliye Vekâletine gönderiyoruz.

SALİH Ef. (Erzurum) — Beyefendi! Şimdi hem tecziyesini, hem affını istiyorsunuz. Hangisine inanalım?

HACI TAHİR Ef. (İsparta) — Bendeniz haber aldım, bu şahıs aftan istifade etmiştir. Müzakeresine hacet yoktur.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Cürüm alelâde bir cürüm olduğu halde İstiklâl Mahkemesine sevk ediliyor. Bunu Adliye Encümeninden soracağım. İzinnamesiz nikâh akdettiğinden dolayı alelâde bir cürüm olduğu halde İstiklâl Mahkemesine sevk olunuyor. Mahkeme bu adamları altışar ay mahkûm ediyor. Bir kere soruyorum İstiklâl Mahkemesi bu hükmü ne vakit vermiştir, bu adamlar mevcut mudur, değil midir? Bu hüküm verildi-

ğinden şu ana kadar altı ay geçmiş midir, geçmemiş midir? O zaman İstiklâl Mahkemesini teşkil eden her hangi arkadaşımız şu kürsüye çıksınlar da hangi kanuna göre bu hükmü verdiler? İzah etsinler. Bunu soruyorum.

MAZBATA MUHARRİRİ HAMİD B. (Biga) — Efendim bu meseleye mütaallik evrakı hükmiye Adliye Encümenine gelmemiştir. Yalnız rüfekayı muhterememizden Hafız İbrahim Beyin şahsan vâkı olan teklifi kanunilerinin Adliye Encümenine tevdi dolayısıyla iera edilen tetkikat neticesinde esbabı muhibeye istinaden gösterdiği veçhile eşhası merkumenin 1337 senesinde teşekkül eden ve salâhiyeti kanuniyesi kanunu âhîrle takyidedilmiş bulunan firariler hakkındaki hükme tevfikân o sene zarfında teşekkül eden İstiklâl Mahkemesi bu işin maharimi askeriyeye taallûku itibariyle...

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Kadın asker firarisi miymiş?

HAMİD B. (Devamla) — Hayır efendim. Zatimesele kendisinin salâhiyeti kazaiyesi dâhilinde olmakla rüyeti dâva ile bu adamları altışar ay hapse mahkûm etmişler. Bu adamlar bida-yette tevkif olunmamışlar, İstiklâl Mahkemesinden sâdır olup mahallî müddeiumumiliğine tevdi edilen ilâm üzerine bu adamlar derdest ve tahtı tevkife alınmışlar. Tevkiflerinden sonra Hafız İbrahim Bey arkadaşımız hususi affa mazhariyetlerini talep ve teklif etmektedir. İera ettiğimiz tetkikat neticesinde Refik Şevket Beyin buyurdıkları veçhile bilâizinname akdi izdivaceden eşhasın afları hakkında Meclisi Âliden sudur eden affın saniyen kezalik yine hıyaneti vataniye mücrimlerinden bir kısmının affına mütaallik olan Kanunun tefsirinden istifade edip etmediklerini soruyor. Şayet bu adamlar istifade etmemişlerse encümen soruyor, etsinler diyor. Aftan istifade etmişler ise zaten mesele bitmiştir, mesele kapanmış olur.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Müsaade buyurunuz. Bu adamların gıyaben mahkûm oldukları ifadei aliyenize göre anlaşılıyor. Velevki yirmi dört saatlik bir mevkufiyetine sebebiyet verenleri ne ile tecziye ettiniz? Mademki, izinsiz nikâh akdedenler hakkında Meclisi Âlice bir karar çıkmıştır, bu takibolunmıyacaktırdiyordu. Demek ki, gayrikanuni olarak tevkif ediliyor ve celbediliyor. Hapsediliyor. Bunu han-

gi salâhiyetle yapıyorlar ve bu hükmü verenler hakkında ne gibi muamele yapılacaktır? Bunu öğrenmek istiyorum.

HAMİD B. (Biga) — Bendeniz encümen namına vukubulan beyanatımda hükmün, ilâmın ahkâmı gıyabiyeden olduğunu arz etmedim. Ortada bir teklifi kanuni var ve teklifi kanunide bu adamların İstiklâl Mahkemesi tarafından 1337 senesinde tevkif edildiği hikâye edilmektedir. Binaenaleyh encümen bu hususta tetkikatta bulunmuştur. İstiklâl Mahkemesini teşkil eden arkadaşlarımız içimizde bulunuyorlar. Bu meseleye hangi salâhiyetle ve ne gibi icabatı kanuniye ile vaziyed ettiklerini kendilerinden sormak daha eslemidir. Binaenaleyh bu hususta Adliye Encümenine teveccüh eden bir sual yoktur.

DURAK B. (Erzurum) — Efendim bu mesele gayet basit bir meseledir. Bir kere İstiklâl mahkemelerinin salâhiyeti haricinde olan işe her nasılsa vaziyed etmişler, hüküm verilmiş. Ondandır sonra bunun için ilk af meselesi mevzuubahsoluyor ve encümen diyor ki; «İki aftan istifade etmeleri lâzımgelir.. Adliye Vekâletine gönderiyoruz» Demek ki, usulü dairesinde hüküm verilse dahi bunların aftan istifade etmelerine Adliye Encümeni de kaani oluyor. Şu halde evrakın Adliye Vekâletine gitmesi ve oradan gelmesi suretiyle güzeran edecek müddet zarfında bu adamların hapsanede yatmaları doğru mudur? Sonra Meclisi Âlinize müracaat ederek bir af dilemiyor. Meclisi Âlinin bunlar hakkında yapacağı şey, elbette tahliye etmek veyahut affetmekten başka bir şey değildir. Affedilmelerini teklif ediyorum.

NEŞET B. (Kângırı) — Efendim mesele tavazuh etmiştir. Haddizatında Meclisi Âlinin çıkardığı tefsirde bu gibilerin dâhil olduğu tasrih edilmiştir. Bunun Adliye Encümenince tekrar tetkikine de lüzum yoktur.

MUSTAFA HİLMİ Ef. (Niğde) — Kanundan evvel mi sonra mı?

NEŞET B. (Devamla) — Kanundan evvel olması lâzımdır. Encümen tetkik etmiştir. Tetkikatı neticesinde bunun Af Kanunundan evvel olduğunu anlamıştır. Evvel olunca tabii affa dâhil olması lâzımgelir. Adliye Vekâletine tevdi lâzımgelir. Doğrudan doğruya Adliye Vekâletine havale edilsin, daha bu gibiler varsa vekâlet tetkikatı yapsın. Meclisi Âli, zaten affedilmiş olan eşhasa ait evrak ile uğraşmasın. Müddeiumumi-

ler bu işi yapsınlar. Adliye Vekâleti tamim yap-sın, mülhakata tebligatta bulunsun, bu tefsiri kanuniden istifade edenler hemen tahliye edilsin. Yarın öbürgün Meclisi Âli mütemadiyen böyle evrak karşısında kalacaktır.

HAMİD B. (Biga) — Efendim malûmuâliniz aflar zaman ile mukayyettir. Bir af kanunu nâ-mütenahi bir zaman için devam edemez. Bina-enaleyh mazbatamızda mezkûr cürüm, Af Kanu-nunun neşrinden evvel irtikâbedilen bir cürüm müdür, yoksa sonra irtikâbedilen bir cürüm müdür? Bu cihetin tenviri için Adliye Encümeni Adliye Vekâletine evrakın havalesini kanunun tatbiki noktasından faydeli görmüştür. Ve bu nok-tai nazardan Adliye Vekâletine tevdiine karar vermiştir. Binaenaleyh meselede muhalifi kanun bir şey yoktur. Mazbatanın kabulünü teklif eyle-rim.

REİS — Efendim müzakerenin kifayeti hak-kında bir takrir var. Müzakerenin kifayetini ka-bul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Müzakere kâfi görülmüştür.

Riyaseti Celileye

Bilâizinnâme akdi nikâh maddesinden dola-yı İstiklâl Mahkemesince mahkûm olan ve mü-zakere edilmekte bulunan eşhasın affını teklif eylerim.

Yozgad
Bahrî

Riyaseti Celileye

Müzakere edilen mazbata münderecatında bulunan mahkûmların temadii mevkufiyetleri-ne meydan verilmemek üzere aflarını teklif ey-lerim.

Erzurum
Mustafa Durak

REİS — Efendim, Durak Beyin takririni reyî âlinize koyacağım.

NEŞET B. (Kângırı) — Efendim, af tek-lifi, madde kanuniye ile olur. Madde yoktur. Bunları reye koymak usule muhaliftir.

DURAK B. (Erzurum) — Karar ile de tah-liye olur.

REİS — Efendim, Durak Beyin takririni ev-velâ reye vaz'edeceğim. (Tekrar, okundu.)

Efendim, takriri nazarı dikkate alanlar el-lerini kaldırsın. Efendim bu takrir nazarı dik-kate alınmıştır.

2. — *Elcezire İstiklâl Mahkemesi tarafından bir sene hapse mahkûm edilmiş olan Şihoğlu Ahmed ile Seyyid zevcesi Behiye haklarında ya-pılacak muamelelerin tâyinine dair Elcezire İstik-lâl Mahkemesi Müddeiumumiliği tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Elcezire Müddeiumumiliğinden mevrut telgrafta tefsiri talebedilen maddeye dair Adliye Encümeni mazbatası okunacak.

Heyeti Umumiyye

Asker ailesine tecavüz fiilinden Elcezire İstiklâl Mahkemesi tarafından bir sene hapse mahkûm edilmiş olan Ahmed bini Şiho ve Sey-yid zevcesi Behiye haklarındaki hüküm aley-hinde itiraz edeceğinden tetkikatı itiraziye ne-ticesine kadar merhum ve mezburenin hapiste kalıp kalmayacaklarının istilâmına dair mah-kemei mezkûre müddeiumumiliğinin Heyeti Umumiyyeden Adliye Encümenine muhavvel 28.3.1338 tarihli telgrafnamesi mutalâa ve icabı müzakere olundu.

Tevkif ve tahliyei eşhas hakkındaki ahkâ-mı mevzua vuzuh ve sarahati kâfiyeyi câmi ol-duğundan müddeiumumiliğin bu baptaki te-reddüt ve istilâmı beca görülmemiştir. Maahaza müddeiumumiliğin leh ve aleyhinde itiraz ey-lediği eşhası mahkûmenin vukuu itiraz üzerine mutlaka tahliyesi icabetmeyip alelûsul evrakı-nın mercii kanunisine takdimiyle iktifa etme-sinin cevaben müddeiumumiliğe işarının He-yeti Umumiyyeye arzına müttefikân karar ve-rildi.

7.4.1339

Adliye Encümeni Reisi	Mazbata Muharriiri
Canik	Biga
Mehmed Emin	Hamid
Kâtip	Âza
İsparta	Saruhan
—————	Refik Şevket
Âza	Âza
Niğde	Karahisarî Şarki
Mustafa Hilmi	—————

REİS — Efendim, Adliye Encümeni maz-batası hakkında söz istiyen var mı? (Hayır, sesleri) Adliye Encümeni mazbatasını aynen reyî âlilerine vaz'ediyorum. Aynen kabul eden-ler ellerini kaldırsın. Aynen kabul edilmiştir.

3. — *Altın kaçakçılığından mahkûm Erzurumlu Hâşim ve Eşref efendiler hakkındaki evrakın Adliye Vekâletinden celbine dair Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Altın kaçakçılığından hapse mahkûm Erzurumlu Hâşim ve Eşref efendiler hakkındaki evrakın Adliye Vekâletinden celbine dair Adliye Encümeni mazbatası var, bunun reye konulmasına hacet var mıdır? (Hayır, sesleri) Adliye Vekâletine gönderiyoruz.

4. — *Merhum Hasan Fehmi Paşa zevcesi tarafından verilen arzuhale dair İstida Encümeni mazbatası*

REİS — Merhum Hasan Fehmi Paşa zevcesi tarafından verilen istidanın evvele mirde Şer'îye ve Adliye encümenlerince tetkiki zımında İstida Encümeni mazbatası vardır. Şer'îye ve Adliye encümenlerine gönderiyoruz.

HAMİD B. (Biga) — Adliye Encümenine gelmiştir. Orada derdesti tetkik ve müzakere dir, efendim.

REİS — O halde yalnız Şer'îye Encümenine göndeririz.

5. — *Trabzon tüccarından Çulhazade Kadri imzasıyla verilen arzuhale dair İstida Encümeni mazbatası*

REİS — Trabzon tüccarından Çulhazade Kadri imzalı istida hakkında encümenence bir karar ittihazına mahal olmayıp Heyeti Umumiyede tetkik ve müzakeresine dair İstida Encümeni mazbatası var. Adliye Encümenine gönderiyoruz.

6. — *Kastamonu encümeni vilâyeti âzasından Tefvik Efendi hakkında Memurin muhakemat Tetkik Encümeni mazbatası*

REİS — Kastamonu encümeni vilâyet âzasından Tefvik Efendi hakkındaki evraka bir mærcii tetkik tâyini lüzumuna dair Memurin Muhakemat Encümeni mazbatası var, okunacak.

Memurin Muhakemat Encümeni mazbatası

Âşar iltizamına iştirak ettiğinden dolayı Kastamonu vilâyeti Encümeni Vilâyet âzasından Taşköprülü Tefvik Efendi hakkında icra kılınan tahkikatı havi evrak 15 Mart 1339 tarihli fezlekeye raptedilerek derece iptidaiyede tetkik ve bir karar ittihazı zımında encümenimize tevdi kılınmış ise de Memurin Muhakematına mütedair

olan Kanunu Muvakkatte mezkûr âzalar hakkın da hiçbir kayıt ve sarahat olmayıp sâkit bulunmasına binaen tetkikatına girişilememiş olan işbu evrakın Heyeti Umumiyece mærciinin tâyin buyurulması zımında takımıyle Büyük Millet Meclisi Riyâseti Celilesine takdimine 7 Nisan 1339 tarihinde ittifakla karar verildi.

8 . 4 . 1339

Reisvekili	Âza	Âza
Yozgad Mebusu	Bayezid	Elâziz
Süleyman Sırrı	Şevket	Feyzi
	Âza	Âza
	Mardin	Muş
Mehmed Midhat		Osman Kadri

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, malûmuâliniz vilâyet encümen âzalarının mültezim, mütâahhidolması memnudur. İdarei Vilâyat Kanununun bir maddesi mucibince... Bu Tefvik Efendi de Kastamonu Vilâyeti Encümeni Daimî âzası imiş. Encümen âzasının Âşar alması kanunen memnudur. Bu zatın Âşar aldığından dolayı tahtı muhakemeye alınmasına dair bize evrakı geliyor. Elimizde buna ait bir kanun vardır. O kanunun vilâyete ait, vilâyet memurinine aidolan maddesinde; bir vilâyetin İradei Seniye ile mansup memurini ile meclisi umumi âzasından maada, vilâyetin derecei tâliye memurları hakkında vilâyet bir karar ittihaz eder denir. Meclis bu zatı derecei tâliye memuru addetmediği için bir karar veremiyor. (bu evrak doğru encümene geliyor. Şimdi encümen de burada müteredit... Vilâyetin irade ile mansup bir memuru olsa bir karar verecek, vilâyetin memuru dahi olsa bidâyeten kararını verecek, meclisi idarei vilâyet âzasından olsa yine verecek... Fakat kanunda böyle meclisi umumi âzası hakkında bir kayıt olmadığı için encümen bu noktada tereddüdederek bunu Meclisi Âliye sevk etmiştir. Tabii Meclisi Âlinin vereceği karara göre encümen muamelesini ifa edecektir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Paşa Hazretleri! Bu Dahiliye Encümenine ait bir meseledir ve bu bir talepten ibarettir. Binaenaleyh Dahiliye Encümenine havalesi lâzımgelir. Şimdi müzakeresine hacet yoktur.

REİS — Münasip ise efendim, Dahiliye Encümenine gönderelim. (Evet sesleri) Dahiliye Encümenine gönderiyoruz.

Efendim, geçen gün malûmuâliniz Konya Be-

İediye Reisinin sureti intihabına dair tefsir mazbatasını reye, tayıni esami ile konulmuştu. Fakat sehven dolu bir kutuya reyler atılmış ve tefrik edilemediğinden şüphe hâsıl olmuştu. Onun için birinci defa tayıni esami ile reyi âlilelerine vaz'edeceğim. Lûtfen reylerinizi istimal buyurun....

Efendim müsaade buyurursanız hem reyler verilsin ve hem de ruznamemize geçelim.

10. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Çorum Mebusu Ferid Beyin, Memurini mülkiyenin Tekaüt Kanununun tadili (Mebusların tekaüt ve mâzuliyet muamelelerine daırdır), hakkındaki kanun teklifi (2/619)*

REİS — Ruznamemizde tekaüt ve mâzuliyete dair Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasını vardır. Okunacak :

Mebusandan ihtiyarî olarak mâzuliyet ve tekaüt aidatı ahziyle mebuslukta buldukları müddetin tekaüt ve mâzuliyet müddetlerine ilâvesi hakkındaki 14 Şubat 1332 tarihli Kanunu muaddil kanun lâyhası

MADDE 1. — Mebusandan ihtiyarî olarak mâzuliyet ve tekaüt aidatı ahziyle mebuslukta buldukları müddetin tekaüt ve mâzuliyet için muayyen olan müddeti kanuniyeye mahsubu hakkındaki 14 Şubat 1332 tarihli Kanun berveçhi âti tadil edilmiştir.

MADDE 2. — Büyük Millet Meclisi âzalarından aldıkları tahsisattan aidatı mukarrereyi tesviye etmek isteyenler Mülkiye tekaüt Kanununa tevfikân hakkı tekaütten istifade ederler.

MADDE 3. — İşbu kanundan bilistifade aidatı mukarrereyi tesviye etmek isteyenlerden elyevm mebus bulunanlar mebus buldukları müddet zarfında aidatı mezbureyi tesviyeye muvafakatlerini Meclis Riyasetine tahriren beyana ve mebuslukta infikâk edip de hizmeti Devlette bulunanlar mensuboldukları dairenin en büyük memuruna ve açıkta bulunanlar buldukları mahallin en büyük malmemuruna kezalik tahriren müracaata mecburdurlar.

MADDE 4. — Hizmeti Devlette bulunup da mebus intihabolunanlardan mebuslukta infikâk edenlerin mebusluk müddetleri, müddeti hizmetlerine zam ile kendilerine mebusluk muhassasası-

tı asliyei şehriyesi üzerinden mâzuliyet maaşı tahsis olunur. Bu maddenin hükmü kanunun neşrinden evvel mebuslukta infikâk edenlere şâmil değildir.

MADDE 5. — Tekaüt ve mâzuliyet aidatı Meclisi Mebusan âzalığı için şehri on bin kuruş üzerinden hesab olunur.

MADDE 6. — 14 Şubat 1332 tarihli Kanunun işbu kanun ile tadil edilmeyen ahkâmı ke-makân bakıdır.

MADDE 7. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

MADDE 8. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Maliye Vekili memurdur.

FERİD B. (Çorum) — Efendim malûmuâli-nizdir ki eski Meclisi Mebusanın Mebuslar nak-kında 14 Şubat 1332 tarihli bir Kanunu vardır. Bu kanunun hükmü, mebus olan zevatın aidatı tekaüdiye vermeyi şartıyla hakkı tekaüdiyeden istifade etmeleri cihetine mâtuf idi. Binaenaleyh Meclisi Mebusanın mahiyetiyle, Büyük Millet Meclisinin mahiyeti arasında fark olduğu için rüfekayı kirâm bunun kendilerine şümulü ola-mıyacağı zehabında bulunarak kanunun tayıni ettiği müddet zarfında birçoğları müracaatte bulunamamışlardır. Mevut bir kanunun bâzı ufak tadilâtla meriyetini teyit maksadiyle bu teklifte bulundum. Malûmuâlileridir ki mebusanı kirâmın müddeti mebusiyetleri zaten müddeti hizmete dâhili hesaptır. Yalnız mebusluk tahsisatından istifade edip etmemesi meselesi vardır-ki, o da 14 Şubat 1332 tarihli Kanun mucibince aidatı tekaüdiyesini verenler miktarı muhassasatından da, tekaüt ve eytam ve aramıl maaşından da istifadesini temin etmiş bulunurlar. Bu kanunda yalnız bir cihet meskût kalmıştır ki, aidatı tekaüdiye ile aidatı mâzuliyet memzucen kat' ve tevkif edilir. Yüzde on ikinin onu tekaüdiyeye, yüzde ikisi mâzuli-yete karşılık olmak üzere mezc edilmiştir. Şu halde aidatını verenler için mâzuliyet hakkından istifade edememesi muvafıkı madelet olamayacağı düşünçük. Binaenaleyh tekaüt aidatını verdiği halde mâzuliyet aidatından istifade etmesi de bir hakkı tabiidir.

Binaenaleyh, kanunun asıl ruhu, mevut bir kanunun Heyeti Celileye teşmîliyle beraber müddeti mebusiyeti zamanında müracaatına

ve mâzuliyet ve tekaüdiyesinin muhassasatı asliyei şehriyden hesabedilmesine aittir ki, heyeti umumiyesi kabul edildiği takdirde mevad hakkındaki mutalâatı âcizanemi de arz ederim.

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim, kanunun matbuu elde yok. Anladığımızı nazaran İstanbul Meclisinde bir kanun yapılmıştı. Memurlardan mebus olanlar mebus olmazdan evvel aldıkları maaş üzerinden ihtiyarî olarak tekaüdiye ve mâzuliyet verirler ve mebusluktan ayrıldıktan sonra ona istihkak kesbedenler, o müddet de tekaüdiye ve mâzuliyete mahsubedilir.

Şimdi ikinci bir şık tadilden maksat şu olacak : Mâzuliyet maaşı on bin kuruş üzerinden verilecek. Meselâ on iki sene bin kuruş üzerinden hizmet etmiş olan bir kimse son maaşı üzerinden mâzuliyet maaşı alacağı için üç sene burada mebusluk ederse on bin kuruşun misfi olan beş bin kuruşu kazanmış olacaktır. Bin kuruşun yarısı beş yüz kuruştur.

FERİD B. (Çorum) — Vehbi Beyefendi dört ay zarfında müracaat etmesi şarttır diyor.

VEHBİ B. (Karasi) — Ne olursa olsun netice budur. Binaenaleyh bendeniz böyle mütemadiyen köylünün sırtına yüklenecek ve mebusluk kuvvetinden istifade edecek kanunların aleyhindeyim, reddi taraftarıyım. (Hâşa, sesleri)

OSMAN B. (Lâzistan) — Arkadaşlar, bendeniz hayatımda memur olmadığım için yapılan kanunun mâzuliyet ve tekaüde kesbi istihkak edenler hakkında nispet itibariyle derecesi tesiri olacağını izah edeceğim. Ancak, anladığım bir şey varsa o da meselâ mebus olmadan evvel bir arkadaşımız faraza bin kuruş maaş alıyor ise, mebus olduktan sonra bugünkü on bin kuruş üzerinden maaşa terfi edilmiş nazariyle bakılacak ve o zaman on bin kuruş üzerinden mâzuliyet ve tekaüt maaşı almış olacaktır. Halbuki biz bir taraftan «Memuriyetle mebusluk içtima etmez» diyoruz. «Mebusların aldığı maaş değildir, tahsisattır» diyoruz. Bence mebusluk fevkalâde bir vazifedir. Memuriyet değildir. Bu, halkın bir zata muvakkat bir zaman için kendi hukuku esasini müdafaa için verdiği bir vekâlettir. Memuriyetle mebusluk arasında dağlar kadar fark vardır. Binaenaleyh, Vehbi Beyin pek güzel buyurduğu gibi, bugün mebus tahsisatımız şu kadardır. Yarın mebusluk bitince on bin kuruş üzerinden, evvelki memuriyetimizin

derecesi ve miktarı maaşı ne olursa olsun, onun üzerinden mâzuliyet maaşı alacağız. Bu gayri-âdilâne bir karardır. Bugünlerde bunun Meclisi Âlide müzakeresi caiz değildir. Reddini teklif ediyorum (Ret, sesleri)

MAZHAR MUFİD B. (Hakkâri) — Efendim, teklif olunan kanun yeni bir teklifi kanun değildir. 14 Şubat 1332 tarihli Kanunda mebus olanlardan ihtiyarî olarak mâzuliyet ve tekaüdiye aidatı verenlere, mebusluk müddeti, tekaüt ve mâzuliyet maaşları üzerinde haizi tesirdir, diyor. Fakat aynı zamanda o kanunda diyor ki; bu kanunun tarihi neşrinden itibaren dört ay zarfında mebusluğunun kabulü anından itibaren Divanı Riyasete müracaatle tekaüdiye vereceğini kaydettirmesi lâzımgelir. Şimdi Ferid Beyin teklif ettiği madde kanuniye asıl bu maddeye müteferri'dir. Yani bunu biz tatbik etmeyip de ne yapacağız? Elimizde bir kanun var. Biz dört ay zarfında Divanı Riyasete müracaatle ismimizi kaydettirememişiz. Şu halde mevcut bir kanundan şu Meclis istifade edebilir mi edemez mi? Tadilen Ferid Beyefendi bir lâyihi kanuniye teklif ediyor. Meselâ Osman Beyefendi biraderimiz diyor ki; biz mebusuz, biz memur değiliz. Osman Beyefendi hiçbir memuriyette bulunmadığı için üç senelik mebusluk memuriyet olarak kabul olursa da, mâzuliyet maaşı alamıyacıklarını biliyorlar. Mâzuliyet maaşı alabilmek için müddeti hizmeti on beş seneye balığ olacaktır. O arkadaşlar müddeti hizmetlerini ikmal etmişlerse mâzuliyet maaşına kesbi istihkak edemezler. İşte vaktiyle vaz'olunan kanun, faraza on iki sene hizmet etmiş, üç sene de mebusluk edince o müddet zammoluyor. Mâzuliyet maaşına kesbi istihkak ediyor. Malûmuhisannız 1332 senesinde bu kanun yapılmışken mebusların tahsisatı seneviyeleri, haretrahları ve sairesi nazarı itibara alınmazdı. O vakit dört bin kuruş üzerinden haretrah verilmesi kabul edilmişti. Halbuki Heyeti Aliyeniz bundan biraz evvel haretrahların bile on bin kuruş üzerinden verilmesine karar vermiştir ve tahsisatı şehriye on bin kuruştur diye karar vermiştir. Artık o kararı verdikten sonra bugün âzaya on bin kuruş üzerinden mâzuliyet maaşı verilmesi ne dereceye kadar doğru olabilir?

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Kolay mıdır otuz sene hizmet etmek?

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Şimdi 1332 tarihli Kanunda diyor ki : Bu kanundan istifade etmek isteyenler tevkifat verirler. Beyefendiler! Meselâ Vehbi Bey biraderimiz, lüzumu yok diyor, bu mecburi değildir. O kanaatte iseler istifade etmesinler. Kanun zaten ona müsaade ediyor. Bu kanundan istifade etmek isteyenler aidatı tekaüdiyeyi tesviye etmek şartıyla ve kanunun tarihi neşrinden ve yeniden intihabolan mebusların mazbatalarının tasdikinden itibaren dört ay zarfında müracaat edecekler diyor. Ferid Beyin teklifi üzerine Muvazene Encümeninde tesbit olunan bu kanun lâyihasında biz diyoruz ki; aldıkları tahsisatı mukarrereden aidatı kanuniyeyi tesviye edenler bu haktan istifade ederler. Yani mebusluk müddetimiz, gerek tekaüt müddeti üzerine ve gerek mâzuliyet müddeti üzerine zammediliyor ve yine orada dört bin kuruş diyorlarmış. Fakat Heyetü Âliyenizin resmî mukarreratınız veçhile tahsisatımız on bin kuruştur. Arada bir fark yoktur. Fakat bâzı rüfeka ben istemem diyor, zaten kanun ihtiyaridir.

VEHBİ B. (Karasi) — Bir sualim var. Efendim eski kanun mucibince behemehal mebus tevkifatı dört bin kuruştan mı verecektir? Yoksa mebusluktan evvel aldığı maaşa göre midir? Evvelce aldığı maaşa göre verecektir.

MAZHAR MÜFİD B. (Karesi) — Evvelki kanunun beşinci maddesi mebusluk müddetini tamamen zammeder. Kaç sene mebusluk etmişse o müddeti tamamen zammeder. Fakat maaş tahsisinde mebusluktan evvelki maaşı esas ittihaz eder. Bu mâzuliyet içindir. Mâzuliyet için evvelki maaşlarına nispet olunur, fakat seneler dâhil olur. Tekaüt için değil, tekaüt dört bin kuruş üzerindedir.

VEHBİ B. (Karesi) — Maaşa tesir edecek mi?

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Hayır hayır, mademki on bin kuruş kabul ettiniz, o halde mâzuliyet de on bin kuruş üzerinden olacak.

VEHBİ B. (Karesi) — Mebusluk ona da bir köprü olacaktır.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Yalnız bunda mâzuliyet maaşı; kabul ettiğiniz on bin kuruş üzerinden olacaktır.

SALİH Ef. (Erzurum) — Efendim bu teklifi kanuni Meclisi Âlinin birçok haliyle alâ-

kadar olduğu için çok rica ederim eğer böyle bir kanunun çıkması icabediyorsa bunu ikinci Meclise bırakalım.

RESUL B. (Bitlis) — Kanun çıkmıyor, taddil ediliyor.

SALİH Ef. (Erzurum) — Bendeniz bu meselenin ikinci bir Mecliste, ikinci devrei intihabiyede tetkikimi çok rica ederim, ta'lik buyurunuz.

HAŞİM B. (Çorum) — Devlete hizmet etmiş memurlar bir daha o rütbeden memuriyet kabul edemezler.

SALİH Ef. (Erzurum) — Malûmuâlileri Tekaüt Kanunu herkesin hukuku müktesebesini muhafaza etmiş bir şekilde yapılmıştır.

Şüphesizdir ki mebusluk gibi âli bir vazifeyi omuzuna alan bir arkadaşımızın mebusluktan evvel bulunduğu memuriyete dair bir hakkı vardır ve bunu muvakkat olmak üzere bir yere bırakmıştır. Eğer şimdi âdilâne bir şey yapmak icabederse...

HAŞİM B. (Çorum) — Memuriyette bulunmadığımız için öyle söylüyorsunuz. Bu pek âdilânedir.

SALİH Ef. (Devamla) — Arz edeyim efendim. Bendeniz farz ediniz ki; mebus olmadandan evvel bin kuruş maaşlı bir memurdum, sonra memuriyeti terkle mebus oldum, üç senedir burada hizmet ediyorum. Şimdi memuriyet maaşım olan bin kuruş maaşı aslîmin, üç sene burada hizmet ettiğime nazaran bu hizmetim hengâmındaki müddeti nazarı itibara alarak, tekaüdiyesi kaç kuruşsa verir ve hakkı tekaüdiyemi muhafaza ederim. Hak, budur... Fakat içimizde beş yüz kuruşluk memur var, sekiz yüz kuruşluk memur var ve bugün bir hizmeti fedakâri olarak buraya gelmiştir. Üç sene burada hizmet ettikten sonra bu milletin sırtından on bin kuruş para mı çıkaracağız? Yaptığımız kanunun şerefini muhafaza ederek düşünün, taşının ve ona göre karar verin..

HAŞİM B. (Çorum) — İçimizde valiler de var.

REİS — Rica ederim efendim, herkes sükûneti muhafaza etsin ve müdafaasını yapmak isteyenler buradan yapsın.

SÂMİ B. (İçel) — Müsaade edin de Haşim Bey müdafaası etsin.

SALİH Ef. (Devamla) — Evet Beyefendi, içimizde valiler de var, defterdarlar da var, mektupçular da var ve daha birçok memuriyetlerde bulunnalar da var ve herkes o hakkını muhafaza ediyor. Fakat ben beş yüz kuruşluk bir memurum.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Kaç senelik memursun?

SALİH Ef. (Devamla) — On beş senelik memurum. Şimdi bendenizi on bin kuruş itibariyle mi tekaüdetmek istiyorsunuz?

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Öyle şey yok.

SALİH Ef. (Devamla) — Öyle ise mesele de yok, mesele tamam... Ben mebus olmazdan evvel kaç kuruş maaşım varsa o maaş itibariyle hakkı tekaüdiyemi verirsiniz, yoksa bu kanunu yapmak için köylüye danışırız... Bu kanunu bugün siz yapsanız bile, ikinci gelecek Meclis, biinayetillahi teala bunu yine kesecektir.

FERİD B. (Çorum) — Müsaade buyurursanız mesele anlaşılmalıdır. İzah edeyim.

Tekaüt maaşıyla mâzuliyet maaşının sureti tahsisi hakkında bir kanun var. Mâzuliyet maaşına kesbi istihkak edebilmek için fiilen on beş sene hizmet etmek şarttır. On beş sene hizmet etmeyen bir zat, memur da olsa, ne olsa maaşından da, mebusluk tahsisatından da istifade edemez. Aidatı tekaüdiyeyi verse de, vermese de... Keza tekaüt maaşı için on sene hizmeti fiiliyede bulunmayan zatın vefatında ailesine de bir maaş tahsis edilmez. Otuz sene bir memur hizmet etmedikçe tekaüdedilemez ve tekaüt maaşının tahsisinde o memurun son maaşı esas değildir. Son on senelik maaşının vasatı esasır. Binaenaleyh, her şey bir hak mukabilindedir. Bu hakkı da mebusan istiyor. Aidatını vermek şartıyla... Aidatını yüz lira hesabıyla verecektir. Şu halde verdiği aidata mukabil hesabı iera edilirken; hizmeti yirmi seneyi tecavüz eden bir memur ancak istifade eder ve bu kanunun tevli-deceği netice; maaşı vasatıyi hesabederken pek cüzi bir fark gösterir, müsaade ediniz de izah edeyim. Bir mebusun üç senede alacağı yekûn on seneye taksim edeceksiniz ve onun çıkaracağı hâsıla, öteki vasatı üzerine zammedilecektir.

Bugün zannediyor musunuz ki, memurini

mülkiyeye verilen tekaüt maaşatı verdiği aida-ta tekabül edecektir? Mütevaliyen yirmi beş sene, otuz sene hizmet eden ve maaşı da on beş liradan da dün olmanın ve en yüksek maaşı altı bin kuruşu geçmeyen bir memura bu hizmetlerine mukabil (617) kuruş veriliyor. (617) kuruşla; altı bin kuruşla maişetini temine almış ve içtimai bir hayat geçirmiş olan bir aile geçinebilir mi?

SÂMİ B. (İçel) — Bu istifadeyi umum memurine teşmil edersiniz Ferid Bey; yalnız mebuslara hasretmeyiniz.

FERİD B. (Devamla) — Efendim; bu haktan istifade ihtiyaridir. Her hangi bir memur olan ve şimdi mebus bulunan bir zat, arzu ederse, ben bundan-istifade edeyim, derse ve aidatını verecek olursa istifade edebilecek ve istemiyen istifade etmiyecektir. Bu kanun bugün esasen mevcuttur ve meriyülicradır. Sonra düşünülüyor ki; bâzı mebusanın memurün maaşı dün imiş ve birdenbire on bin üzerinden hakkı tekaüdiyeye nail olmak bir mâdeletsizliktir deniliyor. Fakat o zevât, üç senedir, dört senedir memuriyet terfiinden mahrumdur. İhtimal ki, o müddet zarfında maaşı bir iki bin kuruşu geçebilecek memuriyetlere tâyin edilmek istenilecekti. O halde o zatın bu hakkı terfiini ne yapacağız? Vakıa burada ifa ettiği hizmete mukabil tahsisat almıştır; fakat memurun maaşından başka bir dikili ağacı yoktur. Bugün burada, yarın orada... Bir aileye yetişecek esvayı beytivesi bile yoktur ve memurlar, Devletin en fedakâr insanlarıdır. Binaenaleyh bütün arzusu; verdiği aidata mukabil bir hak kazanmaktan ibarettir. Bu teklif mucibince bir mebusun vereceği aidat, dört yüz küsur liradır. Dört yüz küsur lirayı üç sene tenmiye etseniz hiç olmazsa, bir ailenin iki senelik ihtiyacını temin edecek bir yekûn tutar. Bu kadar bir aidata mukabil, o zatın sevhuhatinde veya vefatında ailesinin istifade edeceği nihayet beş yüz kuruş kadar bir sevdir. Elinizde kalem var, siz de hesabını yapabilirsiniz. Bu teklif mucibince üç senelik maaş üzerinde vâkı olacak tesir; âzami bin kuruşu tecavüz eder mi, etmez mi? Sonra maaşı onbeş bin kuruş olarak vaktiyle hizmet etmiş olan zevât vardır ki, bugün maaşı yüz liraya tenzil edilerek hesabediliyor. Onlar da haklarından bu suretle kaybediyorlar. Yani bu teklif; o kaybı telâfi edebilecek kadar bir miktardır. Nihayet fark,

on liradan ibarettir ve on lira istiksar edilecek bir meblâğ değildir ve millet, kendisine bu kadar hizmet eden bir insandan bu meblâğı diriğ etmez. İnsan, evinde hizmet eden bir adamı çıkardığı zaman; yirmi, otuz sene hizmet eden bir adama hiç olmazsa bir yuva yapar da çıkarır. Otuz sene hizmet eden bir memurun ailesine vereceğiniz bu meblâğ istiksar edilemez ve bugün bu kanun da mevcuttur.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüştane) — Efendim, mevzuu müzakere olan bu Tekauüt Kanunu ile eski kanun arasında hiçbir fark görmüyorum.

NEŞET B. (Kângırı) — Mâzûlîn meselesi.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Devamla) — Tekauütlük meselesini, İstanbul'da Meclisi Mebusan, tanzim ettiği bir kanunla halletmiştir. Mebusluk müddeti ifa ettiği müddeti hizmete zammediliyor. Tekauüdiyeyi verenler tahsisat meselesinde dahi bu tahsisat nazarı itibara alınır. Mebusluk tahsisatından aidatı tekaüdiye vermiyenlerden yalnız mebusluk müddetleri müddeti hizmete zammolunur. Tahsis muamelesi eski maaşlar üzerinden hesab olunur. Demek oluyor ki, eski maaş meselesini halletmiştir. Mebuslukla memurluk başka başka şeylerdir, mâzûliyet memurlara mahsustur. Mebusluk tahsisatı da mâzûliyet maaşına haizi tesir olsun dersek; bendeniz bunu doğru görmüyorum. Mebusluğu memuriyetin bir cüz'ü olmak üzere telâkki etmiş olacağız ki, bu doğru değildir. Eski kanun meseleyi tamamen halletmiştir. Memur olan arkadaşlarımızın hukukunu temin etmiştir. Arzu edenler aidatı tekaüdiye... (Dört ay var sadaları) Efendim müsaade buyurun. Müddet meselesi bugüne kadar aidatı tekaüdiye vermiyenler içindir. Yine bir madde olarak bir sene zarfında aidatı tekaüdiyelerini iade edenler tahsis muamelesinde de haizi tesir olur denebilir. Fakat bu lâyiha ki, daha ziyade mâzûliyet maaşı esasına gidiyor. Bendeniz bunu doğru görmüyorum. Mebusluk, memurluk değildir. Eğer bu yolu açarsak mebusluğu memurunun bir sınıfı mahsus telâkki etmek lâzımdır ki bu doğru değildir, sakattır.

ÂTIF B. (Bayezid) — Çünkü siz de memur değilsiniz.

NEŞET B. (Kângırı) — Hasan Fehmi Beyefendi bu meseleyi adamakıllı anlamaksızın bura-

ya teşrif buyurmuşlardır. Bu, Tekauüt Kanunu meselesi değildir. Buyurdıkları gibi, onu eski Meclisi Mebusan halletmiştir. Yalnız müddet meselesi var. O cihet tadil olunabilir, tashih olunabilir. Asıl bu kanundan istifade edilecek cihet, mâzûliyet cihetidir. Malûmuâliniz tekaüt maaşı tahsisinde on senelik maaşın vasatı nazarı itibara alınır. Ferid Beyefendinin buyurduğu gibi son memuriyeti üzerinden mâzûliyet maaşı verirler. Bendenizin buraya gelirken iki bin kuruş maaşım vardı. Yarın buradan çıkınca müddeti hizmetim 17 senedir. Halbuki on beş seneyi geçerse rubu'dur.

ÂTIF B. (Bayezid) — Ne kadar müddet geçerse mâzûliyet maaşı alacaksınız?

NEŞET B. (Devamla) — Ne kadar olursa olsun. Bu mesele (Gürültüler) müsaade buyurun. Binaenaleyh bu kanunu kabul etmek hiçbir vechile doğru olamaz. Yalnız tekaüt meselesinde eski kanun vechile hareket edilir. Mesele budur.

REİS — Efendim heyeti umumiyesinin müzakeresinin kifayetine dair takrirler vardır. Heyeti umumiyesinin müzakeresini kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Kâfi görülmüştür. Maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir. Maddelere geçiyoruz.

Madde 1. — Mebusandan ihtiyari olarak mâzûliyet ve tekaüt aidatı alziyle mebuslukta buldukları müddetin tekaüt ve mâzûliyet için muayyen olan müddeti kanuniyeye mahsubu hakkındaki 14 Subat 1332 tarihli Kanun berveçhiâti tadil edilmiştir.

REİS — Efendim, birinci madde hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sadaları) Efendim birinci madde hakkında söz istiyen yoktur, tadilname de yok. Maddeyi aynen reyî âlinize vaz'ediyorum. Birinci maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

HASAN SİDDİK B. (Van) — Tâynini esamî ile rey'e konulmasını teklif ediyorum. Çünkü tarihimiz lekelenecektir.

REİS — Tabî efendim tâynini esamî ile rey'e koyacağız.

Madde 2. — Büyük Millet Meclisi âzasından aldıkları tahsisattan aidatı mukarrerevi tevviye etmek isteyenler Mülkiye Tekauüt Kanununa tevfi kan hakkı tekaütten istifade ederler.

REİS — Efendim ikinci madde hakkında söz istiyen var mı?

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Mazbata Mu-harririnden bir şey sual edeceğim.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — İmtihan mı edeceksin Hoca Efendi?

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Ben kendimi misal olarak göstereceğim. Meselâ ben bir askerim, Meclise iltihaktan birbuçuk sene sonra te-kaüddoldum. Benim hakkımda ne muamele yapacak-sınız? Ben bunu kabul etmiyorum, kendimi misal olarak söylüyorum.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Malûmu-ihşanımız zatiâlileri asker olmak hasebiyle Askerî Tekaüt Kanuniyle tekaüde sevk olunacaksınız. Bu kanunun zatiâlilerine şümülü yoktur. İstih-baratıma nazaran Müdafaai Milliye Vekâleti mü-tekaüdlü askeriyeye hakkında da ve bilhassa Mec-clise iştirak eden asker rüfekarımız hakkında bir kanun hazırlamıştır. Zatiâliniz şimdi bu mül-kiye kanununa itiraz edecek olursanız biz de o zaman sizin hakkınızda gelen kanuna itiraz ede-riz. (Handeler)

REİS — Efendim Kütahya Mebusu Cemil Beyin bir takriri var.

Riyaseti Celileye

Mebusînin tekaütlüğüne aidolan işbu madde-nin tayyını teklif ederim.

11 Nisan 1339

Kütahya
Cemil

REİS — Efendim; Cemil Bey bu maddenin tayyını teklif ediyor. Takriri kabul edenler lût-fen el kaldırsın. (Ret ret sesleri) Kabul edilme-miştir.

Efendim başka söz alan yok. Tadilname de yok. Maddeyi aynen reyi âlinize vaz'ediyorum. Maddeyi aynen kabul edenler lûtfe-n el kaldır-sın, kabul buyurulmuştur efendim.

HASAN SİDDİK B. (Van) — Tâynini esami ile reye koyunuz.

REİS — Efendim; tâynini esami için usul vardır.

ABDULLAH Ef. (İzmit) — Efendim; büt-çeye taallûk ettiği için her halde tâynini esamiyle reye vaz'etmek lâzımdır.

REİS — Üçüncü maddeyi okuyoruz efendim.

MADDE 3. — İşbu kanundan bilistifade aida-tı mukarrereyi tesviye etmek isteyenlerden elyevm mebus bulunanlar mebus buldukları müddet

zarfında aidatı mezbureyi tesviyeye muvafakle-rini Meclis Riyasetine tahriren beyana ve mebus-luktan infikâk edip de hizmeti Devlette bulunan-lar mensuboldukları dairenin en büyük memuru-na ve açıkta bulunanlar buldukları mahallin en büyük Malmemuruna kezalik tahriren mür-aacaata mecburdurlar.

REİS — Efendim; üçüncü madde hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) Söz isteyen yok. Tadilname de yok. Şu halde maddeyi aynen reyi âlilerine vaz'ediyorum. Maddeyi aynen ka-bul edenler el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Hizmeti Devlette bulunup da mebus intihabolunanlardan mebusluktan infikâk edenlerin mebusluk müddetleri müddeti hizmet-lerine zam ile kendilerine mebusluk muhassasa-tı asliyei şehriyesi üzerinden mâzuliyet maaşı tahsis olunur. Bu maddenin hükmü kanunun neşrinden evvel mebusluktan infikâk edenlere şâ-mil değildir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efen-dim eğer bendeniz Meclisi Âliye intihabedilmez-den evvel memur olmamış olsaydım mücerret bu maddenin lehinde bulunacaktım. Fakat memur olduğum için şahsıma taallûk ettiğinden dolayı aleyhinde söyleyeceğim. Yirmi senelik bir memurum. Dört yüz kuruş maaşım var. Kanun mucibince aldığım mâzuliyet maaşı yüz kuruştur. (100) kuruş mâzuliyet maaşı alıyorum. Şimdi şu kanun mucibince bir müddeti muayyenede tahsi-satından tekaüdiye aidatı verdikten sonra me-bus olamazsam yüz lira üzerinden mâzuliyet ma-aşı alacağım. Tekaüt Kanununda bir madde var-dır. Bir mâzul ya altı ayda bir müracaat eder, bir memuriyet ister veyahut onun mensubolduğu daire kendisine onun maaşına mukabil bir maaşla bir vazife teklif eder. Bu mecburidir. Şu halde ben yüz lira üzerinden mâzuliyet maaşı alacağım ve mensubolduğum vekâlet evvelki aldığım yüz lira mâzuliyet maaşımı nazarı itibara alarak behe-mehal bana yüz lira mukabilinde bir maaş teklif etmek mecburiyetinde kalacaktır. Encümen bunu izah buyursun. (Hayır sesleri) (Memuriyeti sa-bıkaya muadil sadaları)

FERİD B. (Çorum) — Efendim kanun sa-rihtir. Memuriyeti sabıkasına muadil diyor. Bi-naenaleyh mebusluk memuriyeti sabıka değildir. Vekâlet eski memuriyeti maaşına mukabil bir va-zife teklif edecek, üç defa kabul etmezse mâzuli-yet maaşını kat'eder.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Bendeniz altı ayda bir kere müracaat etmeye mecburum. Şu halde böyle olursa altı ayda değil, altı yüz sene de müracaat etmem.

FERİD B. (Çorum) — Müracaat etmediğin takdirde maaş kat'edilir. Kanun sarıhtır.

SÜLEYMAN SIRRI B. — Ben ona bin türlü desîse bulurum Ferid Bey!

REİS — Bu maddenin tayyına dair Cemil Bey (Kütahya) ve (Kângırı) Mebusu Neşet beylerin takrirleri var. Bir arkadaşımız da dördüncü fıkrasının reddini teklif ediyor. Bir defa bu maddenin tayyını reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın.

Efendim; tereddüt hâsıl oldu, ellerinizi indiriniz. Lütfen tayyını kabul edenler ayağa kalksın. Yine tereddüt hâsıl oldu efendim. Tâyini esamiyle reyî âlinize vaz'edeceğim. Reye konan takrirdir. Lütfen reylerinizi istimal buyurunuz. Takriri, yani tayyı kabul edenler beyaz, etmiyenler kırmızı vereceklerdir. (Anlaşılmadı sesleri)

Efendim Cemil Beyin takririni reye vaz'ediyorum. Takrir maddenin reddini istiyor. Takriri kabul buyuranlar beyaz, kabul buyurmayanlar kırmızı vereceklerdir. Lütfen reylerinizi istimal buyurunuz.

Efendim; reylerini istimal buyurmayan rüfeka lütfen reylerini istimal buyursunlar. İstihsalî âra hitam bulmuştur efendim.

11. — REY TEBLİĞİ

1. — Belediye reislerinin sureti intihabına dair Kanununun tefsiri hakkındaki Dahiliye Encümeni mazbatasına dair reyler

REİS — Efendim; Konya Belediye Riyaseti hakkındaki Kanunun tefsiri için âraya iştirak eden âzayı kıram...

ATÂ B. (Niğde) — Konya Belediye Riyaseti için değil.

REİS — Belediye reislerinin sureti intihabı hakkındaki Kanunun tefsirinde (180) âzayı kıram reye iştirak etmiştir. Encümenin tefsir mazbatasını (158) zat kabul buyurmuş, (18) ret, (4) müstenkif var. Binaenaleyh tefsir (158) rey ile kabul edilmiştir.

ABDULLAH Ef. (İzmit) — Binaenaleyh Konya'da belediye intihabı yeniden iera olunacaktır.

REİS — Efendim, Cemil Beyin takririnin reye vaz'ında reye iştirak eden âzayı kıram (151) dir. Binaenaleyh nısap hâsıl olamamıştır. (Kaçı kırmızı, kaç beyaz, sesleri)

Efendim; (79) beyaz, (72) kırmızı vardır.

CEMİL B. (Kütahya) — Reis Bey bu, reyî işarinin tebellürü hakkında olduğu için bunda nısap aranmaz, hukukan böyledir.

REİS — Efendim, ekseriyet yoktur. Binaenaleyh yarım saat sonra içtima etmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı Celse; saat : 3,45

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 4,25

REİS : Birinci Reisvekili Hüseyin Avni Beyefendi

KATIPLER : Âtîf Bey (Kayseri), Hakki Bey (Van)

REİS — Efendim; ekseriyet oldu. Celseyi küşadediyorum.

3. — *Lozan Sulh Konferansına gidecek olan Heyyeti Murahhasa için 150 bin lira tahsisat itasına dair kanun lâyihası*

REİS — Lozan Sulh Konferansına azimet edecek olan Heyeti Murahhasa için 150 bin lira tahsisat itasına dair lâyiha kanuniye var, Muvazenei Maliye Encümenine havale ediyoruz.

ALİ SAİB B. (Urfa) — Müstaceliyetle.

REİS — Heyeti Vekilenin müstaceliyet teklifi yok. Efendim, mebusların tekaüt ve mâzuliyet hakları hakkındaki kanun teklifinin dördüncü maddesinin reye vaz'ında nısap hâsıl olmadığı için yarın tekrar reye koyacağım ve mütebakisini de ona göre müzakere ederiz.

CEMİL B. (Kütahya) — Efendiler, benim tay hakkındaki takrimim demin reye konuldu. Makamı Riyaset ekseriyet olup olmadığına tereddüdü etti ve onun üzerine tâyini esamiyle reye koydu. Şimdi eğer reyî işariyle reye vaz'ında ekseriyet olduğu anlaşılıysaydı takrimim kabul edilecekti. Takrimin tâyini esamiyle reye vaz'ı meselenin tenevürü için olduğundan ve şimdi istihsal olunan âranın ekseriyeti de takrimimi kabul ettiğinden maddenin tayyedilmesi lâzımgelir.

2. — *İydiadha şerefine hiyaneti vataniye ve fülîşeni' mahkûmları müstesna olmak üzere sülüsani müddeti cezaiyelerini ikmal etmiş olanların affına dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi, Erzurum Mebusu Salih Efendinin, İydiadha şerefine fülîşeni' mahkûmlarının gayrısından sülüsani müddeti cezaiyelerini ikmal etmiş olanlarının affı hakkında kanun teklifi (2/545), Muş Mebusu Osman Kadri Beyin, 23 Nisan 1336 tarihine kadar ki mahkûmların afları hakkında kanun teklifi (2/641), Erzurum Mebusu Salih Efendinin, Bâzı*

müstesnaiyatla affı umumi ilânı hakkında kanun teklifi (2/656), Muş Mebusu Abdülgani Beyin, Bâzı ceraim erbabının afları hakkında kanun teklifi (2/570), Erzincan Mebusu Hüseyin Beyin, Affı umumi ilânı hakkında kanun teklifi (2/576), Kırşehir Mebusu Sadık Beyin, Affı umumi ilânı hakkında kanun teklifi (2/575), Kırşehir Mebusu Sadık Beyin, Erbabı ceraimden bâzılarının bakıye müddeti cezaiyelerinin aflarına dair kanun teklifi (2/525) ve Adliye Encümeni mazbatası

REİS — Efendiler! Af hakkındaki lâyiha kanuniyenin müzakeresine geçiyoruz. (Leh ve aleyhte tasnif yapılsın sesleri)

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Leh ve aleyhte nasıl tasnif yapılır? Çünkü lâyihanın elimizde matbuu yoktur. Tabı ve tevziinden yirmi dört saat sonra müzakeresi icabeder. Böyle hava ya mı leh ve aleyhte söyliyeceğiz? (Leh ve aleyhte tasnif yapıldı.)

REİS — Lâyiha kanuniyeyi okuyoruz.

HAKKI HÂMÎ B. (Sinob) — Yavaş yavaş okunsun da yazalım.

SIRRI B. (İzmit) — Lâyiha okunmazdan evvel usule dair sözüm var Reis Bey!

REİS — Buyurun efendim.

SIRRI B. (İzmit) — Kanunun muttali olduğum metni muktazasınca bundan istifade edecek kesân pek çoktur ve hiç şüphe yoktur ki, her nasıl olursa olsun, bugün hapsanelerde çürümekte olan kesânın tahfifi mücazaları, yahut lâyük olanlarının affı hususu Meclisi Âlinin mütehassis olduğu hissi şefkatle mütenasiptir. Yalnız bir cihet vardır ki, bu Af Kanunundan bâzı asker fi-rarilerinin veya vazaifi askeriyesinin ifasından dolayı nazarı kanunda mesul olması lâzımgelen kesânın da bu affı umumi meyanında afları takdirinde ordunun kuvayı umumiyesine ne dereceye kadar tesir icra edebileceğini bilmekliğimiz lâzımdır ve bu lüzumu Müdafaai Milliyece affı

icabettiren esbab ve sevakten midir? Binaenaleyh bunu evvelemerde nazarı dikkate alarak bu kanunun Erkânı Harbiye Umumiye Reisi ve Müdafaai Milliye Vekili hazır oldukları halde tetkik ve müzakeresini teklif ederim.

REİS — Ruznamemiz vekillere tevzi edilmektedir.

KASIM B. (Muş) — Esnayı müzakerede ta dil edilebilir.

DURAK B. (Erzurum) — Bir kere kanunun metni okunsun, dinliyelim.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Evvelâ mazbata okunsun.

REİS — Efendim, baştan başlıyoruz. Hepsini okuyacağız.

Adliye Encümeni Riyaseti Aliyesine

Takarrübeden İydi adha şerefine hiyaneti vataniye ve fiilişeni' mahkûmları müstesna olmak üzere sülûsanı müddeti cezaiyelerini ikmal etmiş olan cünha ve cinayet mahkûmlarının bakiye müddeti cezaiyelerinin afları İera Vekilleri Heyetinin 25 Temmuz 1338 tarihli içtimanda muvafık görülmüştür efendim.

25 . 7 . 1338

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İera Vekilleri Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

SALİH Ef. (Erzurum) — Teklifi kanuni okunsun.

REİS — Efendim, müsaade buyurun, o da okunacak :

Riyaseti Celileye

Esteizü billâh «Ve in ta' fû kurbün littakvâ» nası Celiline tebaan gayri ez fiilişeni' ve zina sülûsanı müddeti cezaiyelerini ikmal eden cünha ve cinayet mahkûmlarının Meclisi Âlmin adaleti ve İydi adhanın şerefi namına bakiye müddeti cezaiyelerinin affını teminen berveği zîr mevaddın kabulünü teklif eylerim.

MADDE 1. — Takarrübeden İydi adha şerefine gayri ez fiilişeni' ve zina sülûsanı müddeti cezaiyelerini ikmal etmiş olan bileümle cünha ve cinayet mahkûmlarının bakiye müddeti cezaiyeleri affedilmiştir.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

MADDE 3. — İşbu kanunun icrasına Adliye ve Müdafaai Milliye Vekilleri memurdur.

Erzurum

Maraş

Salih

Hasib

Riyaseti Celileye

Erzurum Mebusu Salih Efendinin, gayri ez fiilişeni' ve zina mahpusininin, sülûsanı müddeti cezaiyelerini ikmal edenlerin affı hakkındaki teklifi kanunisi tetkik ve mütalâa kıldır.

Teklif vâkı şayanı müzakere görülmekle Heyeti Umumiye arz ve takdim olunur.

Lâyiha Encümeni Reisi Mazbata Muharriri

Ahmed Hilmi

Midhat

Kâtip

Âza

Âza

Ahmed

Rıza

Derviş

Âza

Âza

Celâl

Vasfi

Adliye Encümeni mazbatası

Hiyaneti vataniye ve fiili şeni'den maada ceraim ile mahkûm olup sülûsanı müddeti cezaiyelerini ikmal edenlerin affına dair Heyeti Vekilenin tasvibine iktiran eden Erzurum Mebusu Salih Efendi tarafından muta teklifi kanuni, encümenimizce mütalâa ve tetkik olundu.

Ashabı şer ve ceraimin ika' ettikleri ef'alden dolayı eseri re'fet ve şefkat olarak mütemadiyen mazharı affolmaları hukuku umumiye ve memleketin vaziyeti noktasından muvafık görülmemiş olduğundan teklifi kanununin esas itibariyle reddine ekseriyetle karar verildi.

Adliye Encümeni Reisi Mazbata Muharriri

Canik

Ertuğrul

Emin

Muhalifim

Mustafa Kemal

Kâtip

Âza

Kırşehir

Karahisarî Şarki

Muhalifim

Müstenkifim

Sadık

Ali Süruri

Âza

Âza

Karahisarî Sahib

Maraş

İsmail Şükrü

Muhalifim

Mehmed Hasib

Âza

Âza

Karahisarî Şarki

Karahisarî Sahib

Vasfi

Mehmed Şükrü

Âza

Kayseri

Sabit

SALİH Ef. (Erzurum) — Reis Bey; asıl teklif bu değildir. Aynı bir teklifi kanunim vardır.

REİS — Efendim; Salih Efendi bu teklifini geçen Kurban Bayramından evvel yapıyor. On dan sonra başka bir teklifi daha var. Onu da okuyacağız.

Riyaseti Celileye

Affı umumiye ait Adliye Encümenindeki teklifi kanunileriyle tevhid edilmek ve müstacelen bir karara iktiran buyurulmak üzere işbu teklifi kanunimin dahi Adliye Encümenine havalesinin kabulünü teklif ederim.

Madde 1. — Dâhilen ve haricen düşmanlarla teşriki mesaide bulunanlar, casusluk yapanlar, Türkiye tebaasından oldukları halde hududu milimiz dâhilinde Büyük Millet Meclisi Hükümetinden gayrı bir hükümet ve muhtariyet vücuda getirmeye kavlen ve fiilen teşebbüste bulunanlar taammüden katil, cebren fiilîşeni', kuvvayı Devleti za'afa duçar etmek maksadiyle irtikâp ve irtişada bulunan, şahsi hukuklar müstesna olmak üzere, bilûmum mahkûminin cezaları affedilmiştir.

Madde 2. — Bu defa mazharı affolanlar üç sene zarfında, tekrar cürüm ika' eyledikleri bil-muhakeme sabit olduğu takdirde affedilen ceza avdet edecektir.

Madde 3. — İşbu kanun ilanı tarihinden mu-teberdir.

Madde 4. — İşbu kanunun icrasına Adliye Müdafaayı Milliyeye Vekâletleri memurdur.

Büyük Millet Meclisi
Erzurum âzasından
Mehmed Salih

Heyeti Umumiye

Ceraimi âdiye mürtekiplerinden mahkûm ve maznun olanlardan bâzılarının affı hakkında Kırşehir Mebusu Sadık ve Erzurum Mebusu Salih ve Muş Mebusu Osman Kadri ve Erzincan Mebusu Hüseyin beyler tarafından verilip Heyeti Umumiyeden Adliye Encümenine havale edilen dört kıta teklifi kanuni ve esbabı mucibeleri encümenimizce mütalâa ve tetkik olundu. Menfaati içtimaiye mülâhazasıyla muvafık zamanlarda ve münasip vesileler tahtında mürteki cürüm olanların hususi veya umumi affa mazhariyetleri hikmeti hukuk icabından ise de

encümenimizce tetkik olunan tekâlifi mezkûrede bast ve temhidedilen esbabı mucibe ve halen böyle bir affın ısdarı içinde bir sebebi makbul görülemediğinden ve erbabı ceraimi âdeta cürme teşvik eder mahiyette olarak ilân edilecek afların menfaatten ziyade içtimai mazarratlar ihdas edebileceğinin vârit bulunmasına binaen mezkûr lâyhaların reddine ekseriyetle karar verilerek Heyeti Umumiyeye arz olunur.

Adliye Encümeni Reisi Mazbata Muharriri

Canik	Biga
Emin	Hamid
Kâtip	Âza
İsparta	Saruhan
Muhallifim	Refik Şevket

Tahir	Âza	Âza
Karâhisarı Sahib		Canik

Esbabı mucibesini Mecliste şifahen arz edeceğim, ret kararına muhalifim.

Mehmed Şükri

Âza	Âza
Niğde	İçel

Sülüs veya nısıf müddeti mahkûmiyetlerini ikmal eden bâzı müerimimi âdiyenin affına taraftarım

Mustafa Hilmi

SALİH Ef. (Erzurum) — Mazbatanın reyleri müsavidir. Reyleri saymız.

HASİB B. (Maraş) — Efendiler af hakkında verilen şu teklifi kanuni Heyeti Umumiyece müzakereye vaz'edilmemiş olsaydı; fakat mademki müzakereye vaz'edildi, binaenaleyh; müsaade ederseniz bu bapta söz söyleyeceğim. Ankara - Fransız İtilâfnamesi üzerine Adana ve havalisini dolaştım. Oralarda Kuvayı Milliyenin tarsin ve tahkimi hakkında ve Kuvayı Milliyeyi cephelerde işe ve onların sebatlarını temin için Heyeti Merkeziyenin memur ettikleri zevattan bâzıları hakkında, o hal ve hareketten memnun olmıyan sınıfın mahkemelere müracaat ettiklerini gördüm. Kuvayı Milliyenin emriyle vazife kabul etmiş, fakat bugün Hükümetimizin teşekkülü üzerine hapse girmiş arkadaşlarımız vardır. Bunların affa mazhariyetleri için Heyeti Aliyenize bir teklifte bulunmuşum. Bu teklifi Adliye Encümeni reddetmiş.

(Lâyiha Encümeni, sesleri) Evet; Lâyiha Encümenine bendeniz çok istirham ediyorum beyler, eğer böyle affı umumi mevzuubahisse, hepimiz de Kuvayı Milliye ile teşriki mesai etmişizdir. Bendenizin de bu hususta cürmüm vardır, hepinizin de cürmünüz vardır. (Cürüm değil, sesleri) Efendim bugün bunlar mahkemelere cürmolarak telâkki ediliyor ve ona göre hüküm veriliyor. İşte Adliye Vekâleti dosyaları. Bu hususta seksen bin tane müracaat vardır. Heyeti Merkeziyeden, bir ferde; falan hizmete git demişler. «Gidemem, vücudum müsait değil, fakat birkaç kişiyi infak edeyim.», demiş. Bilâhara, «Benden cebren para aldı.» diye mahkemeye müracaat etmiş ve mahkûm ettirmiş, hapsettirmiştir. Heyeti merkeziyeler hakkında böyle birçok dâvalar vardır. Eğer bu dâvalar takibedilecek olursa hepimiz maznunuz. Teklifim de bu teklifle tevhidten müzakere edilsin. Bu meseleler hakkında birçok mevkufl vardır, mahkemelerde birçok dâva vardır.

HAMİD B. (Biga) — Hasib Bey biraderimizin teklif etmiş olduğu lâyihai kanuniye Lâyiha Encümenince reddedildiği için Adliye Encümenine gelmemiştir. Müdafaai Hukuk Cemiyetleri hali faaliyette buldukları esnadaki teşebbüsâtı vâkialarını cürüm telâkki etmek suretiyle bâzı eşhasın Müdafaai Hukuk Cemiyetinde bulunan zevat hakkında ikamei dâvaya fırsatıyâboldukları ve bu kabîl ceraimin affı hakkında Hükümetten gelmiş, Adliye Encümenine muhavvel bir teklifi kanuni vardır. Bunun ehemmiyetle müzakeresini encümen teemmül ederek yakın bir zamanda çıkarmayı derpiş etmektedir. Binaenaleyh; o mesele ile bu meselenin bir münasebeti yoktur. O başlıbaşına bir meseledir. Yakın zamanda lâyihai kanuniyeyi Meclisi Âlinize takdim edeceğiz.

REİS — Efendim; müsaade buyurun! Hasib Bey bu lâyihai kanuniye ile teklifin tevhidini istiyor. Adliye Encümeni de buna dair olan ve Hükümetten teklif edilen lâyihayı yakında getireceklerini söylüyor.

OSMAN B. (Lâzistan) — Adliye Encümeninde mevcudolan ve müstaceliyetle müzakeresi tahtı karara alınan o teklifin yarınki Cumartesi ruznamesine behemehal yetiştirilmesi tahtı karara alınsın.

HAMİD B. (Biga) — Encümen taahhüdediyor.

HASİB B. (Maras) — Reis Bey iki lâyiha ayrı ayrı müzakere edilemez. Tevhiden müzakere edelim, onlar da gelsin.

REİS — Lâyihanızı istemiyorsunuz, Hükümetin teklif edip Adliye Encümeninde derdesti tetkik bulunan teklifin bununla tevhidini istiyorsunuz.

HASİB B. (Maras) — Heyeti Vekilenin teklifi ile benim teklifim meâl itibariyle birdir.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — O teklifle bunun arasında af kelimesinin mevcudiyeti dolayısıyla iştirak vardır. Kabul olunan teklifte «Haklarında takibatı kanuniye yapılamaması» mevzuubahistir. Şayet bunun heyeti umumiyesinin müzakeresine geçilecek olursa o vakit onlar buraya dâhil olabilir, o vakit bunun tehiri için bu bir sebebolabilir.

REİS — Efendim; mühim bir mesele te-haddüs ediyor. Refik Şevket Bey diyor ki, onlar içinde mahkûm olanlar yoktur. Hakkında takibatı kanuniye yapılamaması içindir. Ay-rı şeylerdir.

NEŞET B. (Kângırı) — Mahkûm olanları da var.

REİS — O mahkûmları da onların içerisine dâhil mi farz ediyorsunuz?

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Bundan evvel de bir münasebetle Heyeti Umumiyenize arz etmiştim. Kuvayı Milliye'nin teşkili anında milleti hedefe doğru sevk etmek için gayriresmî birtakım zevat tarafından teşkil edilen heyetlerin kuvvetlerin maksada vusul için, gayeye varmak için yaptığı icraat o gün için hamiyetkârlık ve vecibei vatanperveridendi. Vaktaki maksat hâsıl oldu, bir adam üç sene evvel kendi koyun ağılından alınan malından veyahut firar eden kardeşinin veya oğlunun, şu cezaya mâruz kaldığından bahisle falan veya filan kumandan hakkında şikâyet ederek mahkemeye dâva etti. O zaman için meşru olan vaziyetler bugün için cürmüyor. Çünkü kanunda bu gibi eşhasın mücazâtı musarrahtır. Efendiler! Bundan evvel ben, Hasib Bey ve diğer rüfeka, Şahin Efendi falan toplanarak bir teklifi kanunide bulduk. O teklifi kanuniyi Lâyiha Encümeni ne sebebe mebni ise reddetmiş, fakat Adliye Vekâleti bu hususta muhtelif müracaatların nazarı dikkate alınması lüzumunu takdir ede-

rek aynı maksadın temini hususunda bundan iki ay evvel aynı maksatla, aynı ruh ile bir maddei kanuniye teklif ediyor. İstanbul'a ait ve emaliki meşguleye ait ahkâm ve mukarrerat mevzuubahsolduğu sırada o kanunu Adliye Encümeninin bir an evvel çıkarması için yine orada arz etmiştim. Bu kanunla o kanun arasındaki münasebet; bu kanunda bendenizin hatırımda kaldığına göre, gerek sureti katiyede mahkûm olanlar ve gerek maznun olanlar ve gerekse maznun olmasi muhtemel bulunanların mahkûm olması mevzuubahistir. Şayet bu kanunun heyeti umumiyesi kabul olunursa, müzakeresine geçilirse bu noktayı ilâve suretiyle ve bir maddei müstekille ilâvesi mevzuubahsolabilir. Bu reddolunursa öteki kanun müstakillen gelir, onun için bu teklif sonra da olabilir. Şimdi mevzuubahsolamaz. Heyeti umumiyesi kabul edildiğinde ilâvesi lâzımgelir.

HASİB B. (Maraş) — Birinci numaraya alınmasına razıyım...

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Ey o halde müstakillen, bundan ayrı olarak etrafiyle bu gibi vukuat erbabı hakkındaki kanunun madde olarak müstakillen müzakeresini bendeniz de kabul ediyorum.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Hasib Bey biraderimizin teklifi gayet mühimdir. İhtimal ki sıfatı mebusiyet bizden zail olunca ben de aynı takibata mâruz kalabilirim. Onun için şimdi tevhidinde karar verirsek evveleminde reye vaz'ı lâzımgelen mazbatadır. Mazbata reddedildiği gibi tevhid edilen şey de reddedildi demek olur. Onu bununla karıştırmıyalım, o ayrıca mevzuubahsedilsin. Şimdi mazbatayı müzakere edelim. O reddedilirse diğer teklifin müzakeresine geçilecektir.

REİS — Bu mazbata müzakere edilecektir. Şimdi mevzuubahis bunun tevhibi meselesidir. Bunun şimdi değil, heyeti umumiyesi kabul olunursa o zaman mevzuubahsolacağını söylüyorlar. Binaenaleyh mesele yoktur. Heyeti umumiyesinin müzakeresine geçiyoruz. Söz Salih Efendinindir.

HACI ŞÜKRÜ B. (Diyarbakir) — Diğer teklifi Cumartesi müzakere edelim.

REİS — Adliye Encümeni getirdiği takdirde Cumartesi günü müzakere edilmek üzere nazarı dikkate alınız.

HACI ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Encümen getireceğine söz veriyor, reye koyun efendim.

SALİH Ef. (Erzurum) — Beyefendiler; toprak binalar içerisine koymuş olduğumuz acezelerin necezelerin. (Aceze değil sesleri) Acezedir ispat edeceğim.

NEŞET B. (İstanbul) — Neceze ne demek?

SALİH Ef. (Erzurum) — Rica ederim müsaade buyurun aceze olduklarını ispat edeceğim. Kitap ile, vicdan ile bunların affı lâzımdır. Her hangi zaferler, inkılâplar bir affı müstelzimdir. Daima af onu takibeder.

Efendim, malûmuâliileridir ki bugün toplayıp toparladığımız ve toprak binalar içerisine hapsedtiğimiz, toprak içerisinde bırakmış olduğumuz aceze ve necezelerin.

NEŞET B. (İstanbul) — Efendim; Neceze ne demek? anıyalım.

SALİH Ef. (Erzurum) — Rica ederim müsaade ediniz. Aceze olduklarını ispat edeceğim. Hapsedtiğimiz aceze ve neceze bu memleketin evlâtlarıdır. Bunlar cehaletleri yüzünden belki kısmen kabahattardır. Fakat kısmi âzamı müdafaasızlığı yüzünden mahpus bulunuyor. Bir karabeti müselsele dolayısıyla bütün yekdiğerine merbut olan bu Anadolu insanları, asabiyete kapılmış olan insanlar, kimisi şekavete, kimisi cehalete kapılarak bâzı ceraim irtikâbetmişlerdir. Bugün müerim diye tanıdığımız insanlar esasen mütaaddit aksama ayrılır. Müeriminin bir kısmı vardır ki doğrudan doğruya bir Hükümetin gayesi aleyhinde olmak itibariyle şekavet üzerine halk olunmuş birtakım insanlar vardır ki biz bu şakileri affettik. Geçen sene Hükümet, yani Dahiliye Vekili bir teklif ile memlekette şakî denilen ve tanılan binlerce insanları bu kürsüde affettirdi. O insanlar ki evler yakmış, kelle kesmiş, hanmanlar söndürmüş insanlardır. İdamları lâzımgelen insanları Hükümet bize affettirdi. Bugün onların teferruatı olmak üzere veya onlara yerden göğe kadar fenalık itibariyle uzak bulunan birtakım âciz olan insanları Hükümet toplamış, getirmiş, içeri doldurmuş. İçeri dolan bu insanlar üç kısma ayrılıyor. Bir kısmı doğrudan doğruya...

CAFER TAYYAR B. (Edirne) — Esarete yaşamamışsınız. Biz pek acı hakikatler gördük Salih Efendi.

SALİH Ef. (Erzurum) — Bendeniz de sekiz sene gördüm. Tek ve تنها kalmışımıdır. Ben-

denizin de, Ermeniler ailemi kesmiş, tek ve tenha kalmışımıdır. (Devam sesleri) Efendim düşmanla teşriki mesai etmiş, bize doğrudan doğruya hiyanette bulunan mücriminin, mahkûminin ben zaten affını istemiyorum. Büyük Millet Meclisinin bir kısım arazisini tefrikan kendilerine bir Pontus Hükümeti teşkil etmeye veyahut bir hazırlık yapmaya teşebbüs edenleri zaten kitap ve viedan affetmiyor. Bendeniz bunların affını istemiyorum. Bir alış-veriş üzerine birisi diğerine bir şamar aşketmiş fakat katil maksadı ile değil, aradabir katil olmuş veyahut birtakım insanlar aklıktan dolayı gitmiş birisinin tavuğunu çalmış; işte ben bunların affedilmesini istiyorum. Ev basanları, yol kesenleri Hükümet zaten affetti. Geride şuna buna beş, on kuruş boreu olmuş, bunu tediye edememiş, hapsedilmiş olanlar kalıyor. Bendenizin teklifim her hangi bir arkadaşımın hatırına gelen mücrimler üzerine değildir. Casusluk yapanlar, düşmanla teşriki mesaide bulunan, Pontuseulukla alâkadar bulunanlar, taammüden katil yapanlar, şunun bunun namusuna 'tecavüz' edenler müstesna olmak üzere, toprak bina içinde boynunu eğmiş ve bükmüş ve hapsanede illet ve zilletle puyan olmuş âciz birtakım insanların affını sadaka olmak üzere teklif ediyorum. Meclisi Âliniz reddederse kendisi bilir. (Kabul sesleri) Yalnız şunu arz edeyim; şüphe etmeyiniz ki yarın Sulh Konferansında Lozan Konferansında düşmanla teşriki mesaide bulunanlar, yani casusluk edenlerle Pontüscüler ve daha başka hınzırlar affedilecek, fakat bu memleketin halkının kalbini Düveli Mütelifeye satacağız. Birçokları diyecekler ki; millet sulhu yapar yapmaz düşmanla teşriki mesaide bulunanları ve birtakım Pontuseuları ve diğer domuzları da affetti. İşte ben bunları mevzuubahsetmiyerek, yalnız birtakım âciz insanların sadaka olmak üzere affını istiyorum. Binaenaleyh bu teklifimin kabul buyrulmasını talep ve rica ediyorum. Göreceksiniz ki, bir ay sonra da affetmek istemedikleriniz affelilecektir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Malûmuâliniz, Adliye Encümeninin bir ret mazbatası var. Evveleminde bu mazbata reye konur. Mazbata reddedilirse teklifin müzakeresine geçilir. Ret kararını almadınız ki, müzakereye başlıyoruz.

REİS — Hayır efendim, inayet buyurunuz! Beyefendinin buyurdıkları Lâyiha Encümenine aittir. Buyurun Refik Şevket Bey.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim, bendeniz bir defa alelrlak affın aleyhindeyim. Sonra her hangi bir adam yaptığı cürmün cezasını çekmemek kanaati hâsıl olur veyahut çekeceği kanaatinin her hangi bir günde her hangi bir sebeple tezelzüle uğrıyacağı veya hissi şefkat ve merhametle aldığı cezadan kurtulacağı kanaati hâsıl olur. Memlekette erbabı ceraimin adedini çoğaltmak gibi feci bir vakaya şahid oluruz. Efendiler; bendeniz henüz hayatta çok tecrübeler görmüş bir adam olmamakla beraber 1324 senesinden beri takriben on, on beş senelik hayatı meşrutiyde birçok af kanunları görmekle memlekette kanunun ne olduğunu, kanundan maksat ne olduğunu teşkilâtı adliyeden maksat ne olduğunu bilen bir arkadaşımın sıfatıyla müteessir oldum. O kanunların adedini saymak için, suretini tesbit etmek için iştigal etmeye vakit bulamadım. Fakat öyle tahmin ediyorum ki, asker firarilerine aidolsun veya sülüsani müddeti cezaiyelerini ikmal edenler olsun veya şu veya bu nevide olsun. Çıkan af kanularının mecmuu yirmiyi bulmuştur. Yirmi kadardır. Öyle zannediyorum ki, Meclisi Âli de bilhassa muhtelif vesilelerle en hararetli zamanlarda o af cereyanının önünde lâzımei şefkat ve merhamettir diye itayı âtifetten geri kalmıyor. Öyle zannediyorum ki, mahkûm olmuş ve on beş seneye yatmış da cezasını çekmiş bir mahkûm kaatil göstermek imkânı yoktur.

HÜSEYİN B. (Erzincan) — Zaten hapsaneler mazbut değil ki... Ölüyorlar...

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — O halde efendim af; mürtekibi cürmolanlar için ve memlekette mürtekibi cürümolanlar için istinatgâhı mânevi olur. Saniyen efendiler bu gün ve bu dakikada bu affın saiki nedir Niçin affediyorsunuz diye sorarsalar, affı umumi için gösterilen, gösterilmesi lâzımgelen ve kütübü hukukiyede müdevven bulunan esaslardan hiçbirisi yoktur. (Iydi adha var, sesleri) Iydi adha mı var, eski usulde cülus mü var bilmem. Büyük bir inkılâbın, bir inkılâbı azîmin semerelerini toplamak ümidi mi var? Biz henüz, bize silâh çekenlerin cezalarını gördürmekle mükellef adamlarız.

OSMAN B. (Lâzistan) — Refik Şevket Bey! Bir saltanata veda ettik. Cülüsları bundan böyle bekliyoruz.

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — O gün için belki mevzuubahsölur. Onun için mücadele etmek noktai nazarından biz daha çok müerimleri tahtı tehdidi kanununiyede bulundurmamak mecburiyetindeyiz.

Efendiler memlekette en çok kanun isteyen arkadaşlardan, kanunun hâkimiyetini isteyen arkadaşlardan çok rica ediyorum ki; tatbik edilen kanunun tatbik edilmesine devam hususunda bendenizle beraber ısrar etsinler, bir dakika için kendimi hâkim farzediyorum. Dün aylarca ve senelere cürmünü meydanı sübuta isal ettiğim bir câninin bugün ve belki mahkûmiyetinin ertesi günü, benim karşısında kollarını sallıyarak, heyeti içtimaiye için mazarratı nazarında ve vicdanında muhakkak bir câninin kollarını sallıyarak gezdiğini gördüğüm dakikadan itibaren bence yapılacak iş, o meslekten çekilmeştir.

HÜSEYİN B. (Erzincan) — Teceli takibati ne için yaptınız beyefendi? O da bunun gibidir.

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — Orta yerde bir af ile, bir affı umumi ile hukuk ve haysiyeti ve meslek aşkı haleldar olan yalnız hâkim olmayacaktır. Aynı zamanda kanunlar şu veya bu maksatlar altında, af ve merhamet tâbiri müşfikî altında birçok zalimlerin veya birçok cânilerin medarı lûtuft ve saadeti olacaktır. Halbuki efendiler; orta yerde acınacak olanlar, irtikâbı cürmettikleri sabit olanlar değildir. Bilâkis tecavüz ve teaddiye uğrıyan mâsumlar ve heyeti içtimaiyenin ahlâkı, mevcudiyeti, mâneviyatıdır. Heyeti içtimaiyenin mâneviyatını, ahlâkını ve menfaatı âmmeyi nazarı itibara almyarak mücerret bu adamlar için af dilemek, bendenizce affı mahalline masruf etmemek demektir.

SALİH Ef. (Erzurum) — Geçen sene Dahiliye Vekili Bey, beş bin mücrimi affettirdi.

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — Efendiler Teceli mücazat Kanununu mevzuubahseden Salih Efendi onu bu defa çıkacak affın esbabı mucibesinden addediyor. Çok rica ederim, esbabı mucibe kuvvetli, meşru, hakiki ve ilmî olursa bizim için daimî ve müstekar esbabı mucibe olarak kalır ve onun üzerine binayı efkâr ederiz. Aleyhinde bulunduğu Teceli Mücazat

Kanununu, yani bâtil bir esası kıyas ittihaz ederek tekrar bir kanun çıkarmak doğru mudur? Teceli Mücazat Kanununda Heyeti Vekile hata ettiyse, neticesi itibariyle Heyeti Vekilenin hatasına biz de iştirak ettiysek, bunu yaptık diye ikine bir hatanın irtikâbını teklif etmek bendenizce bir teklifi mâkul ve mantıklı olamaz. O zaman için yapılmışsa elbette o zaman için düşündüğümüz esbap vardı ve o esbabı ancak müverridine maksurdu. Demek kabul etmiş, tatbik etmişiz. Bugün için dermeyan edilen affı umuminin esbabı ayrı olmalıdır. Ne gösterebilirler rica ederim?

CEMİL B. (Kütahya) — Teksiri tenasülî unutuporsunuz.

REİS — Cemil Bey, sözü kesmeyiniz.

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — Efendiler hepimizin merhamet ve şefkatini celbetmek için cazip silâhlardan bir tanesi de hapsanelerin halidir. Bir dakika düşünmenizi Heyeti Umumiyenizden rica ediyorum. Hepiniz bunu nazarı dikkate alarak, yani hapsanelerin fena olması affı umumi için bir sebebolsun. O halde hapsaneler ta şeraiti lâzimesini bulunca kadar hiç kimsenin girmesini kabul etmiyoruz mânasına gelir.

SALİH Ef. (Erzurum) — Zaten kanun hapsaneye istinadediyor.

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — Salih Efendi mahkûmlara acıyorsa, hapsanelerin vaziyeti elmesinden müteverrim olan kardeşleri kurtarmak istiyorsa, bundan yalnız mahdut eşhası istifade ettirmek suretiyle değil, âtide gelecek evlâtlarımızın da terbiyelerine esas olacak ve cezadan maksudu temin edecek şekil ve surette hapsaneler inşasını talep gibi esaslı bir teklifte bulunsun.

SALİH Ef. (Erzurum) — O da başkadır, o da varittir.

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — Binaenaleyh hapsanelerin bugünkü vaziyeti elmesi; mücrimleri af için sebebi mâkul ve mantıklı olamaz. Heyeti Muhteremenize, Salih Efendinin kanunun mahiyetini arz etmek istiyorum. Salih Efendi teklif ettiği affın birdenbire mazharı kabul olmasını temin için öyle müstesniyat koymuştur ki, eğer o müstesniyat kabul edilecek olursa kendisinin pek çok endişe ettiği hapsaneler kurtulanların adedi tasavvur ve tahmi-

ninin yüzde yarımı olmayacaktır. Efendim müsaade buyursanız müstesniyatı arz edeyim. Düşmanla teşriki mesai, casusluk, Hükümet aleyhine çalışmak, taammüden katil, fiili seni, irtikâp ve irtisadır. Sonra şurasını da arz edeyim ki; Salih Efendi mesaili hukukiye ile mütevaggil olmadığı için envai ceraim îdadında bâzi ceraim de tadadetmiştir. Meselâ Hükümet aleyhine çalışmak diye böyle bir cürüm yoktur. Düşmanla teşriki mesai cürmünün envai vardır. Bu da Kavanini mahsusa ile gösterilmiştir. Eğer bu tâbiri mutlakı kabul edersek bu teklifin encümenden çıkmasının ihtimali yoktur. O zaman ikinci bir tefsir daha gelecek. Efendim yalnız şurasını arz edeyim ki, - elinde Kanunu Ceza bulunmadığı için kimlerin aftan istifade edip etmeyeceklerini tamamen bilmiyorsam da - hatırımda kaldığına nazaran; emvali emîriyeyi kendi zimmetine geçirenler. Halbuki Salih Efendi biraderiniz bunları müstesna addediyor. Bunlardan maadasını affediyor.

SALİH Ef. (Erzurum) — Tahmininiz yanlış.

REFİK ŞEVKET B. (Devemla) — Emvali mîriyeyi Devleti zimmetine geçirenler.

SALİH Ef. (Erzurum) — Tefsiriniz yanlış.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Mevzuu müzakere maddenin haricinde kalıyor.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim emniyeti suiistimal edenler, darp ve cerhler, bir dakika için hatırımda kalanlar bunlardır. Sonra efendim, taammüden katiller, kız kaçıranlar, haksızlık edenler, hırsızlar, cebren ahzukaızda bulunanlar. Kat'ı tarikte bulunanlar, sahtekârlar... ilâhiri binaenaleyh, Kanunu Cezayı açtığımız zamanda kundakçılar, daha sonra ıskatî ceunler. Bilhassa Men'i Müskirat Kanunıyla mahkûm olanlar. Hulâsa efendim bir dakika için silsilei hâtıratımdan geçirdim, bunları gördüm. Halbuki bugün hapsanede vücutlarını kurtarmak istediğimiz mahkûminin çoğu bendenizin saydığım bu ceraim erbabıdır. Ondandır Sırrı Beyin dokunduğu esash bir madde de vardır. Bugün ordu, elindeki efradını muhafaza edebilmek için firar cürmünü irtikâbedenler hakkında Kanunu Cezayı Askerî dairesinde muamele ifa ediliyor, kimbilir bu cürmü irtikâptan dolayı kaç yüz kişi veyahut kaç bin kişi mahkûmdur? Eğer Salih Efendinin bu teklifi kanunisini kabul edecek olursak firarileri istisna etmediğinden dolayı dün firar eden ve mahkûm olanların da orduya

tekrar vazife başına gelmesi ve seferber ordu da, düşman karşısında bulunan orduda firar edenlerin cezası affolunuyor gibi bir vaziyeti elimde tehdüd eder ki, ben bilhassa bu husustaki kanaati yalnız Salih Efendinin viedanına havale ederim.

SALİH Ef. (Erzurum) — Ordu Meusubu yoktur.

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — Salih Efendinin; Sırrı Beyin ihtarı üzerine aklı başına gelmiştir. Hulâsa efendim kanunlar tatbik olunmak için memurini adliye istihdam olunur ve bütün teşkilâtı Devlet ve Kanunu Ceza, hürriyeti umumiyeyi; hayat ve namusu umumiyeyi muhafaza etmek içindir. Jandarmalarımız, polislerimiz, memurlarımız, müstahdemîn, hattâ biz ancak ve ancak memleketin emin ve asayiş ve inzibatını temin ile mükellefiz. Bu maksat tahtında tatbik edilen kanun bilâ sebep mâkul, hiçbir sebep yokken alehlîlak, falan ceraim hakkında tatbik etmemek demek, kendi elimizle yaptığımız binaya balta vurmaktır. Artık herkes için bir kanun vardır. Kanunu tatbik eden heyet vardır. Kanunu tatbikinde, af, mânasız âsarı merhamet âsarı şefkat câri olmayacağı kanaatini halka verelim. Artık gösterelim ki bundan sonra aflar mülğadır. Nitekim Heyeti Aliyenizin bu hususta affı umumî hakkında mütaaddit kararları vardır. Bendeniz aynı zamanda Adliye Encümeni Mazbata Muharriri iken böyle bir kanun yapılmıştı. Sonra Adliye Eurümeninde bu mesele mevzuu-bahsolduğu zaman Salih Efendiğin fikrine iştirak eden kimse yoktu. Yalnız hiç olmazsa diğerlerdi müddeti mahkûmiyetin bir kısmını ikmal edenlere şâmil olsun. Böyle bir kayıt vardı. Fakat ekseriyet - ki, bendeniz de o zaman dâhil idim - affın bîfayda olduğuna kaaniim ve afların heyeti içtimaiye için muzır olduğu kanaatindeyim. Binaenaleyh bu meseleyi Heyeti Umumiyenin viedanına arz ediyorum.

REİS — Hakkı Hami Bey (Yok sesleri) Neşet Bey (Kângırı) (Yok sesleri) Vehbi Bey (Karesi) (Yok sesleri) Basri Bey (Karesi)...

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Ben sözüm-den vazgeçtim.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Muhterem arkalaşlar, sık sık tekerrür eden aflar hiç şüphesiz bu devletin sînesinde büyük yara açmıştır. Bunu maalesef itiraf etmek

mecburiyetindeyim. Fakat bizde öyle aflar yapılmıştır ki, maalesef bütün büyük bir inkılâbın, büyük bir harbin med ve cezirleri içinde vukua gelen haklı haksız mahkûmîn, son sulha doğru giderken, Salih Efendi arkadaşımızın dediği gibi, devletlerle yapılacak sulh mucibince bu memlekete âzami hıyaneti yapan, en büyük denaeti irtikâbeden birtakım hainler affedilirken, memleketin dâhilinde, arz ettiğim gibi, Hükümet kuvvet ve kudretinin felce uğraması, nüfuzu Hükümetin zayıf bulması, şahsi intikamların tebellür etmesi, tezayüdetmesi dolayısıyla mütehaddes cürümler, cinayetler vardır. Bütün devletler de böyle mühim anlarda, inkılâp anlarında affı umumi yapılır. Fakat bu yapılan affı umumi değildir. Yani mutlak affı umumi değildir. Bu da mahiyeti itibariyle bir affı hususidir. Her gün Meclisi Âlinizi işgal etmekte olan affı hususiler birer birer vâkı olmaktadır. Ruznameler, Meclisin zabıtları tetkik edilecek olursa görürüz ki, çok vesilelerle eşhas münferiden müracaat ederek affı hususi yaptırmıştır. Kimi mâlûliyetine istinadettirmiştir, kimisi sinnine istinadettirmiş, kimisi bilmem ne yapmıştır. Velhasıl bir yolunu bulmuştur. Son mercii tetkik bulunan ve salâhiyettar merci olan Meclisi Âlinize kadar müracaat etmiş ve affolunmuştur.

Fakat bunlar içinde affolunamıyanlar, Salih Efendinin buyurdukları gibi âciz, miskin, hukukunu aramasını bilmeyen züafadır.

OSMAN B. (Kayseri) — Kimsesiz olanlar.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Evet kimsesi olmıyanlar. Bunun esbabı ve avamilini izah ederken bir noktayı kaydetmeden geçemiyeceğim. Şakaveti müstemire erbabı elân icrayı şakavet ediyor. İcraı şakavet uğrunda birçok mazlumînın kanını akıtıyor, birçok hânuman söndürüyor, birçok envali nehip ve garet ediyor. Bunlara karşı Hükümet kuvvet ve kudretini gösteremiyor. Heyeti Vekileniz Meclisinizden dahi bu salâhiyeti almadan bu gibi erbabı ceraimi bir kanunla tecili takibata tâbi tutuyor. Efendiler, bunların işlemiş oldukları cürümler mi daha büyüktür? Yoksa bugün hapsanede darptan, cerhten, birisinin tavuğunu çalmaktan diğer birisinin eşyalarının sirkat etmekten mahkûm olanlar mı daha büyüktür? Bunların hesabını soruyorum.

Sonra efendiler, bizim devrei içtimaiyemize aidolmıyan yani bizim zamanı Hükümetimize aidolmıyan, Harbi Umuminin hitamını mütaakıp Mütareke anında yapılan kanunlar vardır. Şakavet erbabı, hali şakavette bulunanlar ve asker firarileri affediliyor. Hali şakavette icrayı katletmiş ve birçok ceraim işlemiş adamlar affolunuyor. Bunların affolmasının şegâne sebebi Hükümet onlar üzerinde nüfuz ve kudretini gösterememiş, hükmü kanuna onlar itaat etmemiş, ademiitaatleri onlar için sebebi affoluyor. Kanuna itaat etmiş karşı gelmemiş, fakat suveri saire ile katil veya sirkat yapmış olanlar affedilmiyor. Aflar bu kadar mantıksız, bu kadar şüursuz; bu kadar adaletsiz olunca efendiler, hak ve adalet bunları serian bir muameleye tâbi tutmaktadır. Eğer adaletin mânası varsa - bendeniz adaletin mânasını bu şekilde anlıyorum - bunun gayrısında adaletin mânasının, mefhumunun ne olduğunu bilemiyorum. Sonra efendiler; hapsanelerimizde hakikaten bize böyle bir affın lüzum ve vücubunu emrecek bir vaziyettedir. Fakat hapsanelerin ıslahı meselesi hiçbir zaman af için bir sebebolamaz, o ayrı bir meseledir. Bendeniz mutlak olarak bunu af için bir sebebi mücbire olmak üzere göstermiyorum.

Mücrimleri tecziyeden maksat, ibreti mües sire olmaktan ziyade, ıslahı nefis ve terbiyedir. Mücrimleri ıslahı nefsederek, terbiye ederek, heyeti içtimaiye arasına terbiye olunmuş, muzır değil, müfid bir uzuv olarak ithal etmelidir. Maalesef bugünkü hapsaneler buna hâdim olabiliyor mu? Olamıyor. Fakat inşallah biz âtiyen hapsanelerimizi bu şekle sokacağız ve sokmak mecburiyetindeyiz, bu ayrı bir meseledir. Fakat her halde arz ettiğim gibi adaleti temin etmek için böyle bir affa lüzum vardır, zaruret vardır. Meclisi Âliniz yapmıyacak olursa hiç şüphesiz viedanı umumiyei beşer birçok hainler affedilirken böyle maznunların hapsanelerde kalmasına dayanamıyacaktır. Eğer onlar affedilir bunlar affedilmeyecek olursa büyük bir haksızlık olur. Affı kabul etmek ve onun şeklini tanzim etmek hususunda Encümeni Adlînize salâhiyet vermek lâzımdır. Çünkü Salih Efendinin teklif etmiş olduğu şey; bütün mânayı hukukiyesiyle düşünülmüş bir şey değildir. Encümen bunun üzerinde oynıyacak, encümen bunun üzerinde tadilât yapacaktı. Fakat heyeti

umumiyesi itibariyle encümende reddetmek noktai nazarı tebellür edince bittabi maddelere geçilmemiştir. Heyeti Aliyeniz affın lüzum ve vücubuna kaani olursa encüme gönderirsiniz. Encümenin de affın şekline ait güzel bir şey tanzim etmesi lâzımdır. Bendeniz müzakerenin kifayetiyle beraber affın lüzumunun Heyeti Aliyenize tasvibiyle, maddelerinin tanzimi için teklifin encüme iadesini teklif eylerim.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Arkadaşlar; sebebin birisi idi adha - rivayeti muhtelif, adhi de diyenler vardır. - Kurban Bayramı için, Kurban Bayramı şerefine bir af talebediliyor.

SALİH Ef. (Erzurum) — O geçti, geçen sene idi.

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Birisi de inkılâbın şerefine, inkılâp kazanıldığından dolayı affı umumi talebedildi. Arkadaşlar Eyyamı mübareke hürmetine canileri, hırsızları sokak ortasına salıvermek değil - Bektaşinin dediği gibi - eyyamı mübareke hürmetine hak ve adlin. şer'in ahkâmını tatbik etmek icabeder. İnkılâbın şerefi için af meselesine gelince, bu da yerinde değildir. Çünkü inkılâbın henüz ortasındayız.

İnkılâbı tahkim için inkılâbın aleyhinde bulunanları salıvermek; kendi elimizle aleyhimizdeki bıçağı bilemek gibidir. Bu noktai nazardan da muvafık değildir.

Sonra üçüncü bir nokta daha var, o da : Dün bizzat birisi bendenize soruyordu, kardeşi canidir. Efendi Meclisinde bir Af Kanunu varmış ne vakit çıkacak bu? diyor. Bu binaullahı yıkmıştır. Efendiler, siz bu caniyi nasıl salıvereceksiniz? Asayışı memleketi ne ile idare edebilirsiniz?

SALİH Ef. (Erzurum) — O gibileri istisna etmişizdir.

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Amden veyahut gayriamden diye bir istisna yapıyorsunuz, bunun içine sığacak dalavereleri sen iyi bilirsin değil mi Hoca? Ne gibi şeyler girer bunun içine?

SALİH Ef. (Erzurum) — Hiçbir şey girmez.

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Binaenaleyh bu noktai nazardan da af muvafık değildir. Bizim yaptığımız aflar korkarım ki Abdülhamid zamanındaki aflar kadar çoğalmasın.

SALİH Ef. (Erzurum) — Yaptın, yaptın efendi.

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Ben aleyhindeyim, daima şahsan, vicdanen aleyhinde buldum. Bugün de aleyhindeyim. Arkadaşlar; sonra kanunun hikmeti vaz'ı kalmaz. Memleketin asayişini ne ile muhafaza edeceksin?

SALİH Ef. (Erzurum) — Ceza âcizleredir zaten...

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Meşrutiyetten beri yapılan aflar hakkında söylenen sözler, zâyi edilen vakitler halkın tenviri, halkın irşat ve irfanı için sarf edilseydi her halde bundan daha iyi olurdu. Affın sebebi nedir? Aca ba affedeceğin adamlar ıslahı ahval, tashihialâk mı etmişlerdir? Var mı Hocam elinde buna dair bir senet? Bu, böyle olmadığı takdirde bunları affetmek muvafık değildir. Bunların affı memlekette fenalığı, asayişsizliği tezyidetmekten başka bir şeye yaramaz. (Müzakere kâfi, mesele tenevvür etti sesleri)

DURAK B. (Erzurum) — Efendiler; bendeniz bu kanunun lehinde söz istemiştım. Mazbatalar okunmadan evvel söz istediğim için lehinde idarei kelâm edecektim. Gerçi aleyhinde bulunmuyorum. Yine lehinde idarei kelâm etmek kastındayım. Fakat şimdi şunlar okunduktan sonra hakkında söylemekliğim daha muvafık olacak.

Efendiler; bu memlekette bugün bir Affı Umumi Kanunu lâzım mıdır, değil midir? Evvel emirde bunu müzakere etmek lâzımgelir. Bendeniz zannediyorum ki bir affa memleketimizin katiyen ihtiyacı vardır. Çünkü efendiler; biz Mücadelei Milliyeye atıldığımız günleri düşünelim. Eğer o günleri düşünürsek o gün için memlekette şiddetli, pek şiddetli, ne kadar lâzımsa o kadar şiddetli hareket etmemiz lâzımdı. Çünkü eğer öyle yapmasaydık Mücadelei Milliyeyi ileri götürmek imkân ve ihtimali az olurdu. Belki hiçte götüremezdik. İşe girdiğimiz zaman bir takım yeni yeni kanunlar vücuda getirdik, bir takım yeni mahkemeler vücuda getirdik, İstiklâl mahkemeleri yaptık. Bunlara o gün için ihtiyaç vardı. Ben o günün lüzumunu bugün ikrar ve itiraf ediyorum. O gün onlara ihtiyaç vardı. Ondandır dolayısı biraz şiddetli davrandık. O şiddete de lüzumu katî vardı. Fakat bugün efendiler; biz harb devrinden sulh devrine girmek

üzereyiz. Bugün artık memlekette o kadar şiddete ihtiyaç kalmamıştır.

Efendiler, biz Mücadelei Milliyeye atıldığı-
mız zaman memleketimizin her tarafında bile-
rek veya bilmiyerek bâzı cürümler vuku bulmuş-
tur. Memleketimizin derecei irfanını hepimiz ben-
den güzel takdir edersiniz.

Efendiler; Mücadelei Milliye aleyhinde bile-
rek, anlıyarak cürüm ika edenler de dün düş-
manım idi, bugün de düşmanım, yarın da düşman-
larımdır. Fakat bunların içinde bilmiyerek, an-
lamıyarak bâzı ceraim vukubulmuştur. Bunlar
hakikaten anlamamışlardır. Size bunun için bir
misal arz edeyim :

Bu Mücadelei Milliyeye daha başlamadan ev-
vel İstanbul'da böyle bir Mücadelei Milliyenin
vücut bulacağını konuştüğümüz, görüştüğümüz
zamanlarda orada mücadelemize sadık olan bâzı
arkadaşlarımız vardı ki, bugün burada mevki
sahibidirler. Söz arasında bize diyorlardı ki; siz
hayalle uğraşıyorsunuz. Bu söylediğiniz şeyler
bir hayaldir. Ne zaman ki, mücadele başladı ve
onlar da buraya koştular, geldiler dediler ki :
«Hakikaten biz o zaman hayal diyorduk, hayal
değilmiş affedersiniz, biz bir kusur etmişiz kusu-
rumuz da şudur : Takdir edemiyorduk» Bizim
az - çok münevver insanlarımız böyle olursa,
memleketin şurasında burasında cehalet saika-
siyle birtakım ceraim vukubulmuştur ki, bunla-
rın hakikaten affedilecek zamanı gelmiştir efen-
diler. Bendeniz demin de arz ettiğim gibi, Müca-
delei Milliyemize bilerek düşman olanların affına
taraftar değilim. Bir kısım insanlar, bir kısım ce-
raim erbabı vardır ki, bunları affetmek doğru ol-
maz. Çünkü mücadelemiz henüz hitam bulmamış-
tır. Mücadelemizin neticesine kadar bunlara bir
şey yapmak imkân ve ihtimalini görmüyorum.
Onlar için söz söylemek doğru değildir. Fakat bir
kısım vardır ki, bunların hakikaten vakti merhu-
nu ve zamanı gelmiştir. Büyük Millet Meclisinin
şanına, şerefine lâyık olan da budur. Bunları iyi-
ce tetkik, tahkik etmeli, anlamalı, ve dinlemeli;
hakikaten bilmiyerek, anlamıyarak eğer böyle bir
cürüm ika etmişse - Büyük Millet Meclisinin şan
ve şerefine yakışan - bunları affetmektir. Burası
bir mahkeme değildir. Burası en son bir iltica-
gâhtır. Ona göre hareket etmek lâzımdır.

Onun içindir ki, bendeniz bu hususta daha
fazla söz söylemeyeceğim. Cürümler kısım kısım-
dır, ferî'lere ayrılır. Bir kısım cürümler vardır

ki, onların affı zamanı gelmemiştir. Onun aley-
hinde bulunan arkadaşlarla bendeniz de berabe-
rim. Fakat bir kısım cürümler de vardır ki, bu-
nun da affı zamanı geçmek üzeredir. Bunu da
düşünerek ona göre hareket etmek lâzımdır.

KÂZİM KARABEKİR Ps. (Edirne) — Ma-
pushanelerimizden bilhassa askerî mapushaneler
gayet iyi bir haldedir. Mülki hapsanelerinden
çoğunu gördüm, bugün medeniyet iddia eden
milletlerin hapsanelerinden pek de aşağı değil-
dir. Muhtelif memleketlerde esaretten gelen ar-
kadışlarımız en medenî sayılan memleketlerin
hapsanelerinde geçirdikleri vakit ve orada yedik-
leri yemek ve hattâ hapsane haricindeki vaziyet-
leri dinlenirse, bizim hapsanelerimizin vaziyeti
her halde onlara nazaran pek bahtiyardır. Onun
için Sulh Konferansında delegelerimiz çalışırken
hapsanelerimizin pek aşağı bir vaziyette bulun-
duğu şeklini bendeniz kabul etmiyorum.

İkincisi; alehtlak af meselesidir. Aleht-
lak af, cezanın tatbikiyle mütenebbih olması
lâzımgelen insanları ıslah etmiyecek, ve diğer-
leri de o cezayı görerek o gibi vukuata koşma-
yacaklardır. Onları da ikaz etmiyecek ve
Hükümetimizin daima hâkim ve selâbetli ol-
masını da temin etmiyecektir. Bilhassa bu me-
sele, ordu için gayet mühimdir. Her af ordu-
nun zaptüraptını gevşetiyor. Ordu kumandan-
larını fena halde sarsıyor vatan tehlikede mil-
let tehlikede iken vazifesine bütün sadakatiyle
koşup hayatını feda edecek yerde askerlikten
kaçmış ve üzerine birtakım vukaat da yapmış
kimseler ebediyen affolunmamalı. Diğer cerai-
me gelince : Henüz biz mutlaka sulh yapaca-
ğız şeklini kabul etmemeliyiz. Biz istiklâlimizi
temin edecek bir sulhu kabul edeceğimiz için
ihtimalki önümüzde daha göğüs vereceğimiz
birçok müşkülât ve birçok ahval mevcuttur.
Onun için sureti umumiyede her hangi bir
affı sulhün ilânından sonra, ancak onların da
ince ince tetkik ederek ortaya atılmasını ben-
deniz muvafık görüyorum. Aksi halde - sureti
umumiyede - gerek memleketin zaptüraptını ve
bilhassa ordununun salâbetini fena halde sarsa-
caktır. (Müzakere kâfi sesleri)

REİS — Efendim; leh ve aleyhte kâfi de-
recede söylendi. Yedi arkadaşımızın daha sö-
zü vardır. (Hükümet ne diyor, Hükümet bizim
sesleri)

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Efendiler! Sulh akdolunduktan sonra bâzı ceraim erbabının - o da ctraflıca tetkik ve tahkik olunduktan sonra - affaolunmaları hususunda faide olduğu kanaatindeyim. Fakat bugünkü günde böyle alelîtlak af suretiyle hapsancelerimizi boşaltacak olursak, gerek asayiş memleket ve gerekse ordunun zap-türaptı itibariyle pek çok mahzurlar olacağı kanaatindeyim. Binaenaleyh böyle bir affın şimdi sırası değildir. Bunun daha müreffeh ve asayiş memleketin daha az tehlikeye mâruz olacağı zamana terki kanaatindeyim. Binaenaleyh bu kanunun reddi muvafık olur. (Muvafık sesleri)

SALİH Ef. (Erzurum) — Beyefendi hazretleri! Sülüsani müddeti cezaiyelerinin ikmal edenlerin affı hakkında Heyeti Vekilenin teklifi vardır.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Zatiâlinizin buyurduğu teklifte ordudan firar eden birtakım cürümlar irtikâbetmiş olanlar...

SALİH Ef. (Erzurum) — Ordu yok, pontuscular yok, taammüden katil yok, düşmanla teşriki mesai edenler yok.

OSMAN KADRİ B. (Muş) — Beyefendi, Tecili Mücazat Kanunu bir kısım havalide tatbik buyruldu. Fakat bizim memleketlerde ne telgraf, nede diğer vesait bulmadığı için tamamiyle tatbik edilemedi. Bunun için birkaç defa müracaatte bulduk, semerî bir netice istihsal edemedik. Memleketimiz cidden müşkülât içindedir. Affı umumi kabul olunmıyacaksa hiç olmazsa bu kanunu bir kere daha neşir ve tamim ediniz.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Efendim o mesele başkadır. Bu, ayrı bir şeydir. Tecili takibat hakkında olan kanun her yere tamim olunmuştur, tabîî bu meyanda muş'a da tamim olundu. Memurini mülkiye - usulü dairesinde - her yerde neşrolunduğuna dair malûmat vermişlerdir. Kanundan müstefidolacaklar, o zaman istifade etmişlerdir. Fakat vakit geçtikten sonra, biz de bundan istifade etmek isteriz diye vâkı olan müracaatları reddetmek mecburiyetinde kaldık. Çünkü, kanun buna müsait değildir. Bu itibarla buyurduğunuz bâzı adamların Tecili Ta-

kibat Kanunundan istifade etmeleri bugünkü günde vâkı değildir.

OSMAN KADRİ B. (Muş) — Zatiâlinizi temin ederim ki, bu kanun oralarda lâyikiyle ilân edilmemiş ve birçok adamların yani hemen yüzde beş nispetinde insanların haberi olmamıştır. Adliye müfettişinin ve hattâ bendenizin ve birçok rüfekamızın gerek vekâleti celilelerine ve gerek diğer makama birçok müracaat ve istirhamatımız vardır. Affolmazsa bile hiç olmazsa bu husus temin edilsin, çok rica ederim.

REİS — Bu başka bir temennidir efendim.

FEYYAZ ÂLİ B. (Yozgad) — Sülüsani müddeti cezaiyelerini ikmal edenler hakkındaki teklifi âlinizde musır mısınız?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Tabîî Hükümet verdiği lâyihai kanuniyede musırdır.

REİS — Efendim, müsaadenizle meseleyi tasnif edeyim. Affı umumi hakkındaki birçok teklifler birleşmiş, heyeti umumiyesi hakkında Salih Efendinin de bir teklifi vardır. Heyeti Vekilenin de affı hususi kanunu bununla birleşmiştir. Heyeti Vekile, evvelki teklif ettiği sülüsani müddette ısrar ediyor. Salih Efendinin teklifinin de reddini arz ediyorlar. Reye vaz' ederken...

SALİH Ef. (Erzurum) — Bendeniz de sülüsani kabul ediyorum. (Sözünden dönme sesleri) Evet kabul ediyorum sülüsani..

REİS — Efendim, bu hususta Adliye Encümeni ne diyor?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Reis Bey, Hükümetin sülüsani müddeti cezaiyelerini affedenler hakkındaki teklifinin buna şümülü var mı?

NAFİZ B. (Canik) — Adliye Encümenindeki akalliyet namına iki kelime söylemekliğime müsaade buyurun!

REİS — O ciheti sonra müzakere ederiz, evvel beevvel Salih Efendinin teklifini reye koyuyorum.

SALİH Ef. (Erzurum) — Bendeniz, Hükümetle birleşiyorum.

REİS — Teklifinizi geri mi alıyorsunuz?

HÜSEYİN B. (Erzincan) — Biz de iştirak ediyoruz.

REİS — O halde efendim, Heyeti Vekilenin teklifini bir daha reye koymak mecburiyetindeyim.

NÂFİZ B. (Canik) — Encümenin akalliyeti de, Heyeti Vekileyle birleşmek istiyor.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Hükümetin teklifini de Adliye Encümeni reddetmiştir. Mesele budur efendim.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Efendim, Adliye Encümeninde tesavüü âra vardır. Reisin bulunduğu taraf tercih edilmiştir.

NAFİZ B. (Canik) — Efendim, Adliye Encümeninde âra ikiye ayrılmıştır. Birisi affı umumiyi kabul edenlerdir. Reisin tarafı tercih edilerek kabul edilmiştir. İkincisi buna muhalif olan taraftır. Bendeniz de o meyanda bulunuyorum. Biz muayyen bir affı kabul ediyoruz. Yani sülûsan müddetini veyahut sülûs müddetini ikmal edenlerin affı taraftarı olduk ki, Hükümetle birleşmiş oluyoruz ve bu suretle bir af, memleketin idaresi hususunda ve hususatı sairede milletin menafiine muvafıktır. Heyeti Celile, bu noktayı kabul ederse her halde memleketin menafiine muvafık bir iş yapılmış olacaktır. Adliye Encümeninin ekalliyeti bunu kabul etmiştir.

REİS — Efendim müsaadenizle bir daha arz edeyim. Adliye Encümeni Hükümetin teklifini de reddetmiştir.

Dr. REFİK B. (Bayezid) — Müzakerenin kifayeti reye konacak mı?

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Efendim Adliye Encümeninde müzakere edilirken, sekiz zat mevcuttu. Dördü taraftar olmuştu. Yani bu dörtte ikisi affın kabulü taraftarı olmuştur. Diğer ikisi de sülûsan müddetini veyahut sülûs müddetini ikmal edenlerin affına taraftar olmuştur. Binaenaleyh affa taraftar olanlar; sülûsan ve sülûs müddetlerini ikmal edenlerin affını ekalliyetle kabul ediyorlar demektir. Çünkü onlar, daha âzamisini istiyorlardı. Yani adedi âra müsavidir. Sülûsan müddetini ikmal edenlerin aklarını talebediyor. Bu reisin bulunduğu taraf tercih edilmek dolayısıyla olmuştur.

FEYYAZ ÂLİ B. (Yozgad) — Encümenlerde riyaset tarafının tercih edileceğine dair Nizamnamede bir sarahat yoktur.

REİS — Efendim; müzakerenin kifayeti hakkında takrir var. Müzakereyi kâfi görenler lûtfen ellerini kaldırsın... Müzakere kâfi görüldü. Efendim, muhtelif takrirler vardır.

Adliye Encümeninin iki mazbatası var, ikisi de reddi mutazammındır. Bir de Salih Efendinin takriri vardır. Salih Efendi de sülûsan müddeti cezaiyelerini ikmal edenlerin affı hakkındaki Hükümetin teklifi ile birleştiğini dermeyer ediyorlar. Adliye Encümeni bunu da reddetmiştir. Şimdi Heyeti Celileninin reyine vaz' edeceğim şey, Adliye Encümeninin ret mazbatasıdır. Şimdi takrirler okunuyor efendim. Refik Bey bunun tehirini istiyor.

Riyaseti Celileye

Af meselesinin her hangi bir şekilde halen mevzuubahsolması doğru değildir. Münasip bir zamanda ve hayırlı bir sulh akdinde tekrar müzakere edilmek üzere işbu kanunun tehiri müzakeresini teklif ederim.

Konya Mebusu
Refik

REİS — Efendim; arkadaşımız af meselesinin muayyen olmıyan bir müddetle tehirini talebediyor. Evvel bevvvel bu ciheti reye koyacağım.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Bendeniz, zannediyorum ki, böyle bir takriri Heyeti Celilenin kabul etmesi muvafık değildir. Elimizde bir teklif vardır. Bugün müzakere olunmaktadır. Bugün ahvali siyasiye müsaitse kabul olunur. Müsait değilse reddedilir, zamanı merhunu gelince, yani icabat hâdis olunca o zaman Heyeti Celile görüşüp bir af kanunu çıkarır demek, ceraime meydan vermektir. Onun için tehir talebi doğru değildir.

REİS — Efendim; bizde reddedilen bir mesele bir sene mevzuubahsolamayacağı için bu noktai nazardan arkadaşımızın takrirlerini reye koymak mecburiyetindeyim.

Dr. MAZHAR B. (Aydn) — Bir kere bakalım, tehir ve tâlika Hükümet taraftar mıdır?

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamla) — Böyle tehir talebini kabul etmek, ceraime meydan vermektir. Yani erbabı ceraime, ceraime müstaidolanlara cürüm yapınız, affınız derdestir, demektir.

REFİK B. (Konya) — Efendim; Ali Süruri Efendi arkadaşımızın tenkidatı bir noktadan vâridolabilir. Erbabı ceraimin cüret almaları ihtimali

olduğu gibi, böyle reddeden dolayı birtakım mâ-sunların da uzun müddet ızdırabını ruhiye içe-risinde inlemesi vârittir. Çok temenni ederiz ki, Cenabı Hak bu millete şerefli ve hayırlı bir sulh müyesser etsin ve ondan sonra bu millet, kardeşlerine, dindaslarına adaletini göstermeyi de deriğ etmeyecektir ve onun zamanı geldiği va-kit inşaallah bu mesele mevzuubahs olur. Zati-âlinizin söylediği mesele bir cihetten vârittir. Fakat bu çok mühim ve ruhi hâdise de elbette çok mühim bir meseledir. Heyeti Muhteremenen çok rica ederim. Bunun tehiri lâzımdır ve zaruridir.

REİS — Efendim, Refik Beyefendinin tak-ririni reye koyuyorum. zaruridir, bir haktır. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın; vakti merhununa tâlikini istiyordu, fakat kabul bu-yurulmadı.

MUSTAFA NECATİ B. (Saruhan) — Ad-liye Encümeninin mazbatasını reye koyunuz.

REİS — Efendim; diğer takrirler de Adli-ye Encümeni mazbatasının reye konulması hak-kındadır.

SOYSALLIOĞLU İSMAİL SUBHİ B. (Bur-dur) — Okuyun camm....

Riyaseti Celileye

Affi umuminin sulh neticesine kadar tehi-rini arz ve teklif eylerim.

Van Mebusu
Hasan Sıddık

FEYYAZ ÂLİ B. (Yozgad) — Reis Bey bu takrir reye konamaz. Çünkü affı umumi mev-zuubahis değildir.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Adliye Encümeninin maz-batasının aynen kabulünü teklif eylerim.

Malatya Mebusu
Reşid

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir.

Adliye Encümeninin mazbatasının kabulünü teklif ederim.

Burdur
Soysallioğlu İsmail Subhi

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Adliye Encümeninin maz-batasının reye vaz'ını teklif eylerim.

11.4.1339

Kayseri

Sabit

REİS — Efendim; bunların hepsi bir meal-dedir. Adliye Encümeninin mazbatasının reye vaz'ını teklif ediyorlar. Binaenaleyh Adliye En-cümeninin mazbatasını reye âlinize vaz'ediyo-rum. Kabul edenler, lütfen ellerini kaldırsın. Ekseriyle kabul edildi efendim.

SOYSALLIOĞLU İSMAİL SUBHİ B. (Bur-dur) — Arkadaşlar; celse dağılmazdan evvel bir küçük şey arz edeceğim. İstanbul'da müslü-man emlâki ekseriyle merhundur. Ve bundan ağıyar, istifade etmeye çalışıyorlar. Müslüman-ların paraları yoktur. Bunun için bendeniz ta-rafından verilmiş bir teklifi kanuni vardı. Bir maddeden ibarettir. Bunu yarın müzakere etme-nizi rica ederim. Kabul buyurun. (Reye koy, sesleri)

FEYYAZ ÂLİ B. (Yozgad) — Bunu reye koymak için bundan evvelki numaraları taki-betmek lâzımgelir. Heyeti Celile, bundan evvel-ce mahsup kanununun müzakere edilmesini ka-bul etmiştir.

REİS — Efendim, ruznamemizi arz edeyim. Düyünü sabıkanın takas muamelesine dair Ka-nun var, bir numaradadır. Ondan sonra hariç-ten ithal edilecek benzin ve saire hakkında bir madde var.

VEHBİ B. (Karesi) — Gümrük meselesi..

REİS — Evet, gümrük meselesi var. Bir de İsmail Subhi Beyin teklifleri var. İsmail Subhi Beyin teklifleri bu kanunların müzakeresin-den sonrayadır. Bundan sonra da Sükna Kanu-nu vardır. Arkadaşımızın, teklifleri de doğ-rudur. Şimdi takdim, tercih istiyorlar.

HAMDULLAH SUBHİ B. (Antalya) — Re-is Bey! İstanbul'dan geliyorum. Emin olsun ar-kadaşlar ki, Müslümanların malı umumi bir za-ruret neticesi düşmanların eline geçiyor. Müs-tacelen bir karar alsınlar, oradaki araziye kay-bediyoruz.

FEYYAZ ÂLİ B. (Yozgad) — Reis Beyefendi! Mahsup Kanununun her şeye tercihan müzakeresi kabul edildi. Bunu da her şeye ter-cih edersek ne olur?

HAMDULLAH SUBHI B. (Antalya) — İkinci olarak...

ZAMİR B. (Adana) — Numara sırasıyla yapacağız. Çünkü Meclis bunu evvelce kabul etmiştir.

REİS — Efendim numara sırasıyla reyî âli-

nize koyuyorum. Müstaceliyeti kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim yarın arz ettiğim ruznameye devam etmek ve saat ikide içtima eylemek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat; saat : 5,55

Belediye reislerinin sureti intihabına dair Kanunun tefsiri hakkındaki mazbataya verilen reylerin neticesi

(Kabul edenler)

Âtîf B. (Kayseri), Numan Usta (İstanbul), Hafız Abdullah Ef. (İzmit), Rifat B. (Tokad), Mehmed Hamdi Ef. (Adana), Emin Ef. (Aydın), Ragıb B. (Gazianteb), Şeyh Fikri Ef. (Gene), Hasan Tahsin B. (Antalya), Kâzım Karabekir Pş. (Edirne), Hasan Hayri B. (Dersim), Sadeddin B. (Menteşe), Derviş B. (Mardin), Mustafa Ağa (Dersim), Hilmi B. (Ankara), Nusrat Ef. (Erzurum), Hacı Ali Sabri Ef. (İçel), Ziya B. (Kângırı), Mustafa Hilmi Ef. (Niğde), Rasim B. (Sivas), Cafer Tayyar B. (Edirne), Celâleddin B. (Trabzon), İbrahim B. (Mardin), Zamir B. (Adana), Neşet B. (Kângırı), Mehmed Vehbi Ef. (Konya), Tahsin B. (Aydın), Ragıb B. (Kütahya), Dr. Rıza Nur B. (Sinob), Ahmed Hamdi B. (Ertuğrul), Rüstem B. (Oltu), Ahmed Ferid B. (İstanbul), Ali Rıza Ef. (Amasya), Hilmi B. (Ardahan), Celâl Nuri B. (Gelibolu), Halil B. (Ertuğrul), Mustafa Durak B. (Erzurum), Sabit B. (Kayseri), Ali Saib B. (Urfa), Hafız İbrahim Ef. (İsparta), Hafız Hamdi B. (Biga), Şükrü B. (Bolu), Tevfik B. (Van), Nuri B. (Bolu), Cevdet B. (Kırşehir), Hasan Basri B. (Karesi), Tahir Ef. (Kângırı), Süleyman Sırrı B. (Yozgad), Ali Rıza B. (Kars), Ömer Lûtfi B. (Amasya), Arif B. (Konya), Musa Kâzım Ef. (Konya), Halil Hülki Ef. (Siird), Süleyman B. (Canik), Âtîf B. (Bayezid), Muhiddin B. (Elâziz), Necati B. (Bursa), Haydar Lûtfi B. (İçel), Cavid B. (Kars), Ahmed B. (Yozvad), Reşad B. (Saruhan), Mehmed Vasfi B. (Karahisarî Şarki), Sa-

mi B. (İçel), Sırrı B. (İzmit), Mehmed Emin B. (Ergani), İsmail Remzi B. (İsparta), Mehmed Salih Ef. (Erzurum), Hüseyin B. (Elâziz), Hamdi B. (Gene), Yunus Nâdi B. (İzmir), Yusuf B. (Denizli), Edhem B. (Menteşe), Hacı Bekir Ef. (Konya), Ali Fuad Pş. (Ankara), Mazlum Baba Ef. (Denizli), Hafız Şahin Ef. (Gazianteb), Emin B. (Erzincan), İsad Ef. (Aydın), Sadullah B. (Bitlis), Vâsıf B. (Sivas), Osman B. (Lâzistan), Abdülgafur Ef. (Karesi), Ahmed Hilmi B. (Kayseri), Yahya Galib B. (Kırşehir), Beheet B. (Kângırı), Hasan Sıddık B. (Van), Mehmed Şükrü B. (Karahisarî Sahib), Hacı Şükrü B. (Diyarbakir), Ali Cenani B. (Gazianteb), Mahmud B. (Ergani), Şevket B. (Sinob), İbrahim B. (Karesi), Hacı Tahir B. (İsparta), Hüseyin B. (Kozan), Şerif B. (Sinob), Şeref B. (Edirne), Ahmed Fevzi Ef. (Erzincan), Emin B. (Eskişehir), Ali Vefa B. (Antalya), Mustafa Necati B. (Saruhan), Âlim Ef. (Kayseri), Mehmed Ragıp B. (Amasya), Ali B. (Amasya), İsmail B. (Erzurum), Halil İbrahim Ef. (Eskişehir), Dursun B. (Çorum), Mehmed Âkif B. (Burdur), Hacı İlyas Sâmi Ef. (Muş), Enver B. (İzmir), Celâl Nuri B. (Gelibolu), Mehmed Atâ B. (Niğde), Mehmed Nâdir B. (İsparta), Rıza B. (Yozgad), Mehmed Emin B. (Canik), Hasan Ef. (Denizli), Hakkı Hâmi B. (Sinob), Yusuf Kemal B. (Kastamonu), Ömer Lûtfi B. (Karahisarî Sahib), Hâşim B. (Çorum), Said B. (Kângırı),

Rifat Ef. (Konya), Hüseyin Avni B. (Erzurum), Nebil Ef. (Karahisarı Sahib), Kadri B. (Diyarbakir), Tunalı Hilmi B. (Bolu), Sadık B. (Kırşehir), Refik B. (Konya), Mustafa B. (Karahisarı Şarki), Vehbi B. (Niğde), Kâzım Hüsnü B. (Konya), Ahmed Fevzi Ef. (Batum), Faik B. (Cebelibereket), Midhat B. (Mardin), Hacı Arif B. (İstanbul), Arif B. (Bitlis), Mahmud Celâl B. (Saruhan), Tahsin B. (Maras), Bahrî B. (Yozgad), Feyyaz Âli

B. (Yozgad), Hamid B. (Biga), Hacı Mustafa Ef. (Ankara), Mehmed Vehbi B. (Karesi), Feyzi B. (Diyarbakir), Hacı Süleyman Ef. (İzmir), Esad B. (Mardin), Rasim B. (Cebelibereket), Osman B. (Kayseri), Necmeddin B. (Siird), Tevfik B. (Erzincan), Mehmed B. (Biga). İsmail Safa B. (Mersin), Muhtar Fikri B. (Mersin), Ruşen B. (Gümüşane), Mustafa B. (Antalya), Mustafa B. (Kozan), Âkif B. (Batum),

(Reddedenler)

Mustafa Lûtfi B. (Siverek), Abdullah Ef. (Sinob), Sıdkı B. (Malatya), İsmail Subhi B. (Burdur), Ali Vâsıf B. (Gene), Mesud B. (Karahisarı Şarki), Necib B. (Mardin), Hüsnü B. (Bitlis), Osmanzade Hamdi B. (Ertuğrul), Veh-

bi B. (Bitlis), Refik Şevket B. (Saruhan), Hacı Ahmed Hamdi Ef. (Muş), Rıza Vamık B. (Sinob), Haydar B. (Van), Faik B. (Edirne), Mazhar Müfid B. (Hakkâri), Reşid Ağa (Malatya), Dr. Fikret B. (Kozan).

(Müstenkifler)

Salih Ef. (Siird), Esad B. (Lâzistan), Resul B. (Bitlis), Naci B. (Elâziz)

İçtimai âti ruznamesi

1. — Zaptı sabık hulâsası

2. — Evrakı vâride :

Hiyaneti vataniyeden maznun Haralanbo ve rüfekası, Araboğlu Ali Çavuş, Markaroğlu Artin, Kâmil Çavuş ve refikı haklarında Adliye Vekâletinden mevrud dört kıta evrakı hükmiye

Süryanii kadım Patriği İlyas Efendiden mevrud telgraf

Hiyaneti vataniye Kanununun sekizinci maddesinin tadili hakkında Adliye Encümenince tanzim edilen teklifi kanuni

İstiklâl mahkemelerince hukuki şahsiyeye dair verilen hükümler hakkındaki mazbatanın tesrii müzakeresine dair Kırşehir Mebusu Rıza Beyin takriri

Encümenlerden mevrud mazbatalar

29/Nisan/1338 tarihli Hiyaneti vataniye Ka-

nununun birinci maddesini muaddel teklif hakkında Lâyihâ Encümeni mazbatası

Develi kazasının Şahimülk karyesinden Seyfullah hakkında İstida Encümeni mazbatası

Konya hapsanesinde mevkuf Adanalı Muhibdin hakkında İstida Encümeni mazbatası

Tekaüt Kanununu muaddel lâyihamın 4 ncü maddesi ikinci defa tâyini esaniyle reye konacaktır.

Müzakere edilecek mevad :

Mülkiye tekaüt Kanununun tadili hakkındaki teklifin mevaddı mütebakıyesi

Düyunatı sabıkamın sureti mahsubu hakkındaki lâyihai kanuniye

Hariçten ithal edilecek hayvanat ve mevaddı müštaile hakkındaki teklif.

